Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE II
68
2 M A
19

JUV
ET
PERS

ROB
STEPH

Google

T.S.

XXIV. 13. 10

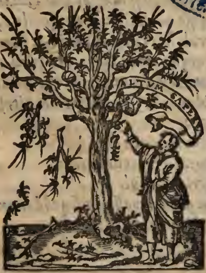
68 2 A 19 . 1

IVN. IVVENALIS SATYRAE XVI.

A. PERSII SATYRAE VI.

Ad Vetuſtiſſ. ſcripta exēplaria emendatæ: quorum uarias lectiones ad calcem reiecimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVTETIAE,
Ex officina Rob. Stephani *typographi* Regii.
M. D. XLIIII.

BIBLIOT. GER. SOCIETATIS IESU

IVNIVS Iuuenalis,ut Suidas teſtatur, uixit tempore Domitiani imperatoris,oriundus ex Aquino Volſcorũ oppido, quẽádmodũ ipſe uidetur innuere ſatyra quinta,circa finẽ,cũ ait:

Ergo uale noſtri memor,& quotiens te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino.

Quanquam non deſunt qui Suidæ fidẽ eleuare conentur:hac certe in parte,ea coniectura ducti, quòd liberius ſcripſerit in ipſum quoque imperatorem, quàm ut ferri potuerit ſi uixiſſet. Sub Traiano igitur ſatyras ſcripſiſſe uolunt:neque ueriſimile eſſe,quod ille ait à Paride hiſtrione actum fuiſſe in exilium, in Pentapolim quæ eſt in Libya,cũ Domitiano mortuo nihil potuerit Paris. Vtcunque eſt,certe Sidonius Apollinaris id uidetur ſignificare, cum ait, ſi tamen illum intelligit:

Nec qui conſimuli deinde caſu
Ad uulgi tenuem ſtrepentis auram
Irati fuit hiſtrionis exul.

De eius morte parum conſtat,niſi quòd in exilio uitam finiſſe arbitrantur.

IVNII IVVENALIS AQVI-
NATIS SATYRA I.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

EMPER ego auditor tantùm? nun-
quámne reponam
S
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?
Impune ergo mihi recitauerit ille to-
gatas?
Hic elegos? impune diem conſumpſerit ingens
Telephus? aut ſummi plena iam margine libri
Scriptus & in tergo, necdum finitus, Oreſtes?
Nota magis nulli domus eſt ſua, quàm mihi lucus
Martis, & Æolijs uicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant uenti: quas torqueat umbras
Æacus, unde alius furtiuè deuehat aurum
Pelliculæ: quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani, conuulſáque marmora clamant
Semper, & aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem à ſummo, minimóque poeta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus: & nos
Conſilium dedimus Syllæ, priuatus ut altum
Dormiret. ſtulta eſt clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus:
Si uacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat ſpado: Meuia Tuſcum
Figat aprum, & nuda teneat uenabula mamma:
Patricios omnes opibus cum prouocet unus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat:

Cum pars Niliacæ plebis, cum uerna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat maioris pondera gemmæ:
Difficile eſt Satyram non ſcribere. nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe?
Cauſidici noua cum ueniat lectica Mathonis
Plena ipſo: & poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa
Quod ſupereſt: quē Maſſa timet: quē munere palpat
Carus: & à trepido Thymele ſummiſſa Latino.
Cum te ſummoueant qui teſtamenta merentur
Noctibus, in cælum quos euehit optima ſummi
Nunc uia proceſſus, uetulæ ueſica beatæ.
Vnciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem:
Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis hæres
Accipiat ſanè mercedem ſanguinis, & ſic
Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta ſiccum iecur ardeat ira?
Cum populum gregibus comitū premat hic ſpoliator
Pupilli proſtantis? at hic damnatus inani
Iudicio (quid enim ſaluis infamia nummis?)
Exul ab octaua Marius bibit, & fruitur dijs
Iratis: at tu uictrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? ſed quid magis? Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi?
Et mare percuſſum puero, fabrúmque uolantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi
Ius nullum uxori, doctus ſpectare lacunar,

Doctus & ad calicem uigilanti ſtertere naſo:
Cum fas eſſe putet curam ſperare cohortis
Qui bona donauit præſepibus, & caret omni
Maiorum cenſu, dum peruolat axe citato
Flaminiam, puer Automedon: nam lora tenebat
Ipſe lacernatæ cum ſe iactaret amicæ.
Nónne libet medio ceras implere capaces
Quadriuio? cum iam ſexta ceruice feratur
Hinc atque inde patens, ac nuda penè cathedra,
Et multum referens de Mecœnate ſupino
Signator falſò, qui ſe lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda.
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura uiro miſcet ſitiente Rubetam,
Inſtituítque rudes melior Locuſta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid breuibus Gyaris, & carcere dignum,
Si uis eſſe aliquis, probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,
Argentum uetus, & ſtantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ?
Quem ſponſæ turpes? & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio uerſum
Qualemcunque poteſt, quales ego, uel Cluuienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem aſcendit, ſortéſque popoſcit,
Paulatímque anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas,
Quicquid agunt homines, uotũ, timor, ira, uoluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.
Et quando uberior uitiorum copia? quando

T.S.

[illegible]
[illegible] iter
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] cuiuis
[illegible] feneſtra
[illegible]
[illegible] purpura maius
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] albis.
[illegible]
[illegible]
[illegible] aras,
[illegible]
[illegible]
[illegible] anno,
[illegible] addat:

Quid faciēt comites,quib⁹ hinc toga,calceus hinc eſt,
Et panis fumúſque domi?denſiſſima centum
Quadrantes lectica petit,ſequitúrque maritum
Languida,uel prægnans,& circunducitur uxor.
Hic petit abſenti,nota iam callidus arte,
Oſtendens uacuam, & clauſam pro coniuge ſellam.
Galla mea eſt,inquit,citius dimitte:moraris.
Profer Galla caput,nolli uexare,quieſcit.
Ipſe dies pulchro diſtinguitur ordine rerum.
Sportula,deinde forum,iuriſque peritus Apollo,
Atque triumphales,inter quas auſus habere
Neſcio quis titulos AEgyptius,atque Arabarches,
Cuius ad effigiem non tantum meiere fas eſt.
Veſtibulis abeunt ueteres,laſſique clientes,
Votáque deponunt,quanquam longiſſima cœnæ.
Spes homini,caules miſeris,atque ignis emendus.
Optima ſyluarum interea,pelagíque uorabit
Rex horum,uacuíſque toris tantum ipſe iacebit.
Nam de tot pulchris,& latis orbibus,& tam
Antiquis,una comedunt patrimonia menſa.
Nullus iam paraſitus erit,ſed quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes?quanta eſt gula,quæ ſibi totos
Ponit apros,animal propter conuiuia natum?
Pœna tamen præſens,cum tu deponis amictus
Turgidus,& crudum pauonem in balnea portas,
Hinc ſubitæ mortes,atque inteſtata ſenectus.
It noua,nec triſtis per cunctas fabula cœnas,
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius,quod noſtris moribus addat
Poſteritas,eadem cupient,faciéntque minores.
Omne in præcipiti uitium ſtetit.utere uelis,

Totos pande ſinus: dicas hic forſitan, unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoſcat Mutius, *an non?*
Pone Tigillinum, *teda lucebis in illa,*
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media ſulcum deducit arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, uehetur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciet nos?
Cum ueniet contra, digito compeſce labellum,
Accuſator erit, qui uerbum dixerit hic eſt.
Securus licet AEneam, Rutulúmque *ferocem*
Committas: nulli grauis eſt percuſſus Achilles:
Aut multum quæſitus Hylas, *urnámque ſecutus.*
Enſe uelut ſtricto quoties Lucilius *ardens*
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus, tacita ſudant præcordia culpa,
Inde iræ, & lachrymæ. tecum prius ergo uoluta
Hæc anime ante tubas: galeatum ſerò duelli
Pœnitet. experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia *tegitur cinis, atque* Latina.

SATYRA II.

Ltra Sauromatas *fugere hinc libet, & glacialē*
V *Oceanum, quoties aliquid de moribus audent*
Qui curios ſimulant, & bacchanalia uiuunt.
Indocti primum, quanquam plena omnia gypſo
Chriſippi inuenias, nam perfectiſſimus horum eſt
Siquis Ariſtotelem *ſimilem, uel* Pitacon *emit,*
Et iubet archetypos pluteum ſeruare Cleanthas.

Frontis nulla fides. quis enim non uicus abundat
Triſtibus obſcœnis? caſtigas turpia, cum ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa cinædos.
Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum: ſed podice leui
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.
Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi,
Atque ſupercilio breuior coma. uerius ergo,
Et magis ingenuè Peribonius. hunc ego fatis
Imputo, qui uultu morbum, inceſſúque fatetur.
Horum ſimplicitas miſerabilis, his furor ipſe
Dat ueniam. ſed peiores, qui talia uerbis
Herculis inuadunt, & de uirtute loquuti
Clunem agitant. ego te ceuentem Sexte uerebor
Infamis Varillus ait, quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, AEthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cælum terris non miſceat, & mare cælo,
Si fur diſpliceat Verri? atque homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu? qui tunc leges reuocarat amaras
Omnibus, atque ipſis Veneri Martíque timendas,
Cum tot abortiuis fœcundam Iulia uuluam
Solueret, & patruo ſimiles effunderet offas.
Nónne igitur iure, ac merito uitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, & caſtigata remordent?
Non tulit ex illis toruum Laronia quendam
Clamantem toties, ubi nunc lex Iulia? dormis?
Ad quem ita ſubridens, felicia tempora, quæ te

Moribus opponunt,habeat iam Roma pudorem.
Tertius è cælo cecidit Cato.ſed tamen unde
Hæc emis hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi?ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
Quòd ſi uexantur leges,ac iura,citari
Ante omnes debet Scatinia.reſpice primum
Et ſcrutare uiros:faciunt hi plura,ſed illos
Defendit numerus,iunctæque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia,non erit ullum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu,
Tædia non lambit Cluuiam,nec Flora Catullam,
Hiſpo ſubit iuuenes,& morbo pallet utroque.
Nunquid nos agimus cauſſas,ciuilia iura
Nouimus?aut ullo ſtrepitu fora ueſtra mouemus?
Luctantur paucæ,comedunt colliphia paucæ.
Vos trahitis lanam,calathiſque peracta refertis
Vellera,uos tenui prægnantem ſtamine fuſum
Penelope melius,melius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt,cur ſoli tabulas impleuerit Hiſter
Liberto,dederit uiuus cur multa puellæ.
Diues erit,magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube,atque tace.donant arcana cylindros.
De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
Dat ueniam coruis,uexat cenſura columbas.
Fugerunt trepidi uera ac manifeſta canentem
Stoicidæ,quid enim falſi Laronia?ſed quid
Non facient alij,cum tu multitia ſumas
Cretice?& hanc ueſtem populo mirante perores
In Proculas,& Pollineas?eſt mœcha Labulla.
Damnetur ſi uis,etiam Carphinia,talem

Non ſumet damnata togam,ſed Iulius ardet,
AEſtuo:nudus agas,minus eſt inſania turpis.
En habitum,quo te leges,ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modo uictor,& illud
Montanum poſitis audiret uulgus aratris.
Quid?non proclames,in corpore iudicis iſta
Si uideas?quæro an deceant multitia teſtem.
Acer,& indomitus,libertatiſque magiſter
Creticæ pelluces.dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures,ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabiæ cadit,& porrigine porci,
Vuáque conſpecta liuorem ducit ab uua.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
NEMO repente fuit turpiſſimus.accipient te
Paulatim qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus,& toto poſuere monilia collo,
Atque bonam tenere placant abdomine porcæ,
Et magno cratêre deam:ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara deæ maribus patet:ite profanæ
Clamatur,nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt Orgia teda
Cecropiam ſoliti baptæ laſſare Cotytto.
Ille ſupercilium madida fuligne tinctum
Obliqua producit acu.pingítque trementes
Attollens oculos,uitreo bibit ille priapo,
Reticulúmque comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus ſcutulata,aut galbana raſa.
Et per Iunonem,domini iurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum patici geſtamen Othonis.
Actoris Aurũci ſpolium,quo ſe ille uidebat

Armatum, cùm iam tolli uexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum ciuilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia ciuis,
Bebriaci in campo ſpolium affectare palati,
Et preſſum in faciem digitis extendere panem,
Quod nec in Aſſyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœſta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus uerbis pudor, aut reuerentia menſæ.
Hic turpis Cybeles, & fracta uoce loquendi
Libertas, & crine ſenex phanaticus albo
Sacrorum antiſtes, rarum, ac memorabile magnì
Gutturis exemplum, conducendúſque magiſter.
Quid tamē expectant, Phrygio quos tēpus erat iam
More ſuperuacuam cultris abſcindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia dotem
Cornicini, ſiue hic recto cantauerat ære.
Signatæ tabulæ, dictum feliciter, ingens
Cœna ſedet. gremio iacuit noua nupta mariti.
O proceres cenſore opus eſt, an aruſpice nobis?
Scilicet horreres, maioráque monſtra putares,
Si mulier uitulum, uel ſi bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flammea ſumit
Arcano qui ſacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus, ô pater urbis
Vnde nefas tantum Latijs paſtoribus? unde
Hæc tetigit Gradiue tuos urtica nepotes?
Traditur ecce uiro clarus genere, atque opibus uir.
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri. uade ergo, & cede ſeueri

Iugeribus campi, quem negligis, officium cras
Primo ſole mihi peragendum in ualle Quirini.
Quæ cauſa officij? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet, liceat modo uiuere, fient,
Fient iſta palàm, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpore iuris
Natura indulget, ſteriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt condita in pixide Lyde,
Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtrauítque fuga mediam gladiator arenam
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catulis, Paulíſque minoribus, & Fabijs, &
Omnibus ad podium ſpectantibus, his licet ipſum
Admoueas, cuius tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atque una tranſire uadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauantur.
Sed tu uera puta. Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius? manéſque Camilli?
Quid Cremeræ legio? & Cannis cõſumpta iuuẽtus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra uenit, cuperent luſtrari, ſiqua darentur
Sulfura cum tedis, & ſi foret humida laurus.
Illuc heu miſeri traducimur, arma quid ultra
Littora Iuuernæ promouimus? & modo captas
Orcadas? ac minima contentos nocte Britannos?
Sed quæ nunc populi fiunt uictoris in urbe,

Non faciunt illi,quos uicimus:& tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe tribuno.
Aſpice quid faciant commercia,uenerat obſes.
Hic fiunt homines.nam ſi mora longior urbem
Indulſit pueris,non unquam deerit amator,
Mittentur bracæ,cultelli,frena,flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATYRA III.

Vanuis digreſſu ueteris confuſus amici,
Q Laudo tamen uacuis quòd ſedē figere Cumis
Deſtinet,atque unum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum eſt,& gratum littus,amœni
Seceſſus,ego uel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerū,& tam ſolum uidimus,ut nō
Deterius credas horrere incendia,lapſus
Tectorum aſſiduos,ac mille pericula ſæuæ
Vrbis,& Auguſto recitantes menſe poetas?
Sed cum tota domus rheda componitur una,
Subſtitit ad ueteres arcus,madidámque Capenam,
Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus,& delubra locantur
Iudæis,quorum cophinus,fœnúmque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor,& eiectis mendicat ſylua Camœnis.
In uallem AEgeriæ deſcendimus,& ſpeluncas
Diſſimiles ueris.quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ,uiridi ſi margine clauderet undas
Herba,nec ingenuum uiolarent marmora tophum?
Hic tunc Vmbritius,Quando artibus,inquit,honeſtis

Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here quàm fuit, atq; eadem cras
Deteret exiguis aliquis, proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit alas,
Dum noua canicies, dum prima, & recta ſenectus,
Dũ ſupereſt Lacheſi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria, uiuant Arturius iſtic,
Et Catulus, maneant qui nigrũ in candida uertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer,
Et præbere caput domina uenale ſub haſta.
Quondam hi cornicines, & municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & uerſo pollice uulgi
Quemlibet occidunt populariter, inde reuerſi
Conducunt foricas. & cur non omnia? cum ſint
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties uoluit Fortuna iocari.
Quid Romæ faciam? Mentiri neſcio, librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro, funus promittere patris
Nec uolo, nec poſſum: ranarum uiſcera nunquam
Inſpexi, ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alij: me nemo miniſtro
Fur erit: atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, & extinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius? & cui feruens
AEſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.

Charus erit Verri, qui Verrem tempore, quo uult,
Accuſare poteſt. tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quódq; in mare uoluitur aurũ,
Vt ſomno careas, ponendáque præmia ſumas
Triſtis, & à magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre Quirites
Græcam urbem, quamuis quota portio fæcis Achææ.
Iampridem Syrus in Tyberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, necnon gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum iuſſas proſtare puellas.
Ite quibus grata eſt picta lupa barbara mitra.
Ruſticus ille tuus ſumit rechedipna Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
AEſquilias, dictúmque petunt à uimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominíque futuri.
Ingenium uelox, audacia perdita, ſermo
Promptus, & Iſæo torrentior: ede quid illum
Eſſe putes? quemuis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, Aliptes,
Augur ſchœnobates, medicus, magus, omnia nouit.
Græculus eſuriens, in cælum iuſſeris, ibit.
Ad ſummã nõ Maurus erat, nec Sarmata, nec Thrax
Qui ſumpſit pennas, medijs ſed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultúſque toro meliore recumbet
Aduectus Romam, quo pruna, & coctona uento?

Vſqueadeo nihil eſt, quod noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini baca nutrita Sabina?
Quid quod adulandi gens prudentiſſima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur uocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur. An melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Vxorem comœdus agit, uel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa uidetur,
Non perſona loqui, uacua & plana omnia dicas
Infra uentriculum, & tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda eſt: rides? maiore cachino
Concutitur: flet, ſi lachrymas aſpexit amici:
Nec dolet. igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromydem: ſi dixeris æſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper & omni
Nocte, diéque poteſt alienum ſumere uultum,
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si bene ructauit, ſi rectum minxit amicus,
Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo.
Præterea ſanctum nihil eſt, & ab inguine tutum,
Non matrona laris, non filia uirgo, neque ipſe
Sponſus læuis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum ſi nihil eſt, aulam reſupinat amici.
Scire uolunt ſecreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, tranſi

Gymnaſia, atque audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Diſcipulúmque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt penna Caballi.
Non eſt Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, uel Diphilus, aut Erimanthus,
Qui gentis uitio nunquam partitur amicum.
Solus habet. nam cum facilem ſtillauit in aurem
Exiguum de naturæ, patriáque ueneno,
Limine ſummoueor, perierunt tempora longa
Seruitij: nuſquam minor eſt iactura clientis.
Quod porro officium (ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hic meritum? ſi curet nocte togatus,
Currere, cum prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum uigilantibus orbis:
Ne prior Albinam, aut Modiam collega ſalutet.
Diuitis hic ſerui cludit latus ingenuorum
Filius, alter enim quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, uel Catienæ,
Vt ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu
Cum tibi ueſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionen deducere ſella.
Da teſtem Romæ tam ſanctum, quàm fuit hoſpes
Numinis Idæi: procedat uel Numa, uel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam,
Protinus ad cenſum, de moribus ultima fiet
Quæſtio, quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri
Iugera, quàm multa, magnáque paropſide cœnat.
QVANTVM quiſq; ſua nummorũ ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei: iures licet & Samothracũ,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper

Creditur,atque deos,dijs ignoſcentibus ipſis.
Quid;quod materiam præbet cauſáſque iocorum
Omnibus hic idem,ſi fœda,& ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt,& rupta calceus alter
Pelle patet,uel ſi conſuto uulnere craſſum
Atque recens linum oſtendit non una cicatrix.
NIL HABET infelix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit:Exeat,inquit,
Si pudor eſt,& de puluino ſurgat equeſtri,
Cuius res legi non ſufficit,& ſedeant hîc
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes,iuuenéſque laniſtæ.
Sic libitum uano,qui nos diſtinxit,Othoni.
Quis gener hic placuit cenſu minor,atque puellæ
Sarcinulis impar?quis pauper ſcribitur hæres?
Quando in conſilio eſt ædilibus?agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
HAVD facile emergunt,quorum uirtutibus obſtat
Res anguſta domi:ſed Romæ durior illis
Conatus,magno hoſpitium miſerabile,magno
Seruorum uentres,& frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet,quod turpe negauit
Tranſlatus ſubito ad Marſos,menſámque Sabellam,
Contentúſque illic Veneto,duróque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt(ſi uerum admittimus)in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus.Ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſiquando theatro
Maieſtas:tandémque redit ad pulpita notum
Exodium,cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans:

AEquales habitus illic, ſimilémque uidebis
Orcheſtram, & populum, clari uelamen honoris
Sufficiunt tunicæ ſummis ædilibus albæ.
Hic ultra uires habitus nitor, hic aliquid plus,
Quàm ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id uitium eſt: hic uiuimus ambitioſa
Paupertate omnes: quid te moror? OMNIA *Romæ*
Cum pretio: quid das, ut Coſſum aliquãdo ſalutes?
Vt te reſpiciat clauſo Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis uenalibus: accipe, & illud
Fermentum tibi habe, præſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſeruis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam?
Aut poſitis nemoroſa inter iuga Volſiniјs, aut
Simplicibus Gabijs, aut proni Tyburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui: nam ſi labentibus obſtat
Villicus, & ueteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus: iam poſcit aquã, iam friuola transfert
Vcalegon, tabulata tibi iam tertia fumant.
Tu neſcis: nam ſi gradibus trepidatur ab imis
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles ubi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, urceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodẽ marmore Chiron,
Idmque uetus Græcos ſeruabat ciſta libellos,
Et diuina opici rodebant carmina mures.

Nil habuit Codrus,quis enim negat?& tamen illud
Perdidit infelix totum nil:ultimus autem
AErumnæ cumulus,quod nudũ,& fruſta rogantem
Nemo cibo,nemo hoſpitio,tectóque iuuabit.
Si magna Aſtyrij cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres,differt uadimonia prætor:
Tunc gemimus caſus urbis,tunc odimus ignem.
Ardet adhuc,& iam occurrit qui marmora donet,
Conferat impenſas,hic nuda,& candida ſigna,
Hic aliquid præclarum Euphranoris,& Polycleti,
Phecaſianorum uetera ornamenta deorum.
Hic libros dabit,& forulos,mediámq; Mineruam,
Hic modium argenti:meliora,ac plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus,& merito iam
Suſpectus,tanquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes auelli Circenſibus,optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus,aut Fruſinone paratur:
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic,puteúſque breuis,nec reſte mouendus,
In tenues plantas facili diffunditur hauſtu.
Viue bidentis amans,& culti uillicus horti,
Vnde epulum poſſis centum dare Pythagoræis.
Eſt aliquid quocunque loco,quocunque receſſu,
Vnius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus hic æger moritur uigilando,ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus,& hærens
Ardenti ſtomacho:nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt?magnis opibus dormitur in urbe.
Inde caput morbi:rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu,& ſtantis conuicia mandræ
Eripiunt ſomnum Druſo,uitulíſque marinis.

Si uocat officium, turba cedente uehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, uel dormiet intus,
Nanque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen ueniet: nobis properantibus obſtat
Vnda prior, magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur, ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter, at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox undique magna
Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.
Nonne uides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum conuiuæ, ſequitur ſua quenque culina.
Corbulo uix ferret tot uaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto uertice portat
Seruulus infelix: & curſu uentilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ modo, longa coruſcat
Sarraco ueniente abies, atque altera pinum
Plauſtra uehunt, nutant altè, populóque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Inuenit? obtritum uulgi perit omne cadauer
More animæ: domus interea ſecura patellas
Iam lauat, & bucca foculũ excitat, & ſonat unctis
Striglibus, pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros uariæ properantur: at ille
Iam ſedet in ripa, tetrúmque nouitius horret
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diuerſa pericula noctis,
Quod ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum

Teſta ferit,quoties rimoſa,& curta feneſtris
Vaſa cadunt,quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem,poſſis ignauus haberi,
Et ſubiti caſus improuidus,ad cœnam ſi
Inteſtatus eas,adeo tot fata,quot illa
Nocte patent uigiles te prætereunte feneſtræ.
Ergo optes,uotúmque feras miſerabile tecum,
Vt ſint contentæ patulas effundere pelues.
Ebrius,ac petulans,qui nullum forte cecidit
Dat pœnas,noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ,cubat in faciem,mox deinde ſupinus,
Ergo non aliter poterit dormire:quibuſdam
Somnum rixa facit:ſed quamuis improbus annis,
Atq; mero feruens,cauet hunc,quem coccina læna
Vitari iubet,& comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum,atq; ænea lampas.
Me,quem Luna ſolet deducere,uel breue lumen
Candelæ cuius diſpenſo,& tempero filum,
Contemnit:miſeræ cognoſce proœmia rixæ,
Si rixa eſt,ubi tu pulſas,ego uapulo tantum.
Stat contra,ſtaríque iubet,parere neceſſe eſt:
Nam quid agas,cum te furioſus cogat,& idem
Fortior:Vnde uenis?exclamat,cuius aceto,
Cuius conche tumes?quis tecum ſectile porrum
Sutor,& elixi ueruecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes?aut dic,aut accipe calcem.
Ede ubi conſiſtas,in qua te,quæro proſeucha.
Dicere ſi tentes aliquid,tacitúſue recedas,
Tantundem eſt:feriunt pariter:uadimonia deinde
Irati faciunt:libertas pauperis hæc eſt,
Pulſatus rogat,& pugnis conciſus adorat,

Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
Nec tamen hoc tantum metuas. nam qui ſpoliet te
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis ubique
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pontina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad uiuaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude catenæ?
Maximus in uinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, & ſarcula deſint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Secula, quæ quondam ſub regibus, atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plures ſubnectere cauſas,
Sed iumenta uocant, & ſol inclinat, eundum eſt.
Nam mihi commota iamdudum mulio uirga
Innuit: ergo uale noſtri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoq; ad Eluinam Cererē, ueſtrámque Dianam
Conuelle à Cumis, ſatyrarum ego (ni pudet illas)
Adiutor gelidos ueniam caligatus in agros.

SATYRA IIII.

E Cce iterū Criſpinus, & eſt mihi ſæpe uocādus
Ad partes, monſtrū nulla uirtute redemptum
A uitijs, æger, ſoláque libidine fortis,
Delitias uiduæ tantum aſpernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum uectetur in umbra,
Iugera quot uicina foro, quas emerit ædes?

Nemo malus felix, minime corruptor, & idem
Inceſtus, cum quo nuper uittata iacebat
Sanguine adhuc uiuo terram ſubitura ſacerdos.
Sed tunc de factis leuioribus, & tamen alter
Si feciſſet, idem caderet ſub iudice morum.
Nam quod turpe bonis Tityo, Serióque, decebat
Criſpinum: quid agas, cum dira & fœdior omni
Crimine perſona eſt? mulum ſex millibus emit
AEquantem ſanè paribus ſeſtertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi.
Eſt ratio ulterior, magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ uehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale expectes, emit ſibi, multa uidemus,
Quæ miſer & frugi non fecit Apicius, hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro,
Hoc precium ſquamæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, quàm piſcis emi, prouincia tanti
Vendit agros, ſed maiores Appulia uendit.
Quales tunc epulas ipſum glutiſſe putemus
Induperatorem? cum tot ſeſtertia partem
Exiguam, & modicæ ſumptam de margine cœnæ
Purpureus magni ructaret ſcurra palati,
Iam princeps equitum, magna qui uoce ſolebat,
Vendere municipes fracta de merce ſiluros?
Incipe Calliope, licet hic conſidere, non eſt
Cantandum, res uera agitur, narrate puellæ
Pierides, proſit mihi uos dixiſſe puellas.
Cum iam ſemianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni,

Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris,quam Dorica ſuſtinet Ancon,
Impleuítque ſinus, neque enim minor hæſerat illis,
Quos operit glacies Mæotica,ruptáque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos,& longo frigore pingues.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ,liníque magiſter
Pontifici ſummo:quis enim proponere talem,
Aut emere auderet?cum plena & littora multo
Delatore forent,diſpenſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo.
Non dubitaturi fugitiuum dicere piſcem,
Depaſtúmque diu uiuaria Cæſaris,inde
Elapſum ueterem ad dominum debere reuerti,
Siquid Palphurio,ſi credimus Armillato,
Quicquid conſpicuũ,pulchrúmq; ex æquore toto eſt,
Res fiſci eſt,ubicunque natat:donabitur ergo,
Ne pereat,iam letifero cedente pruinis
Autumno,iam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hyems,prædámque recentem
Seruabat,tamen hic properat, uelut urgeat Auſter.
Vtque lacus ſuperant,ubi quanquam diruta ſeruat
Ignem Troianum,& Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper,
Et ceſſit,facili patuerunt cardine ualuæ.
Excluſi expectant admiſſa obſonia patres.
Itur ad Atridem,tunc Picens,Accipe,dixit,
Priuatis maiora focis,genialis agatur
Iſte dies,propera ſtomachum laxare ſaginis,
Et tua ſeruatum conſume in ſecula rhombum.
Ipſe capi uoluit,quid apertius?& tamen illi

Surgebant criſtæ: nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur dijs æqua poteſtas.
Sed deerat piſci patinæ menſura. uocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miſeræ, magnǽque ſedebat
Pallor amicitiæ. primus clamante Liburno,
Currite iam ſedit, rapta properabat abolla
Pegaſus, attonitæ poſitus modo uillicus urbi.
A'nne aliud tunc præfecti? quorum optimus, atque
Interpres legum ſanctiſſimus, omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iuſtitia: uenit & Criſpi iucunda ſenectus,
Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium, maria, ac terras, populóſque regenti
Quis comes utilior, ſi clade, & peſte ſub illa
Sæuitiam damnare, & honeſtum afferre liceret
Conſilium? ſed quid uiolentius aure tyranni?
Cum quo de pluuijs, aut æſtibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec ciuis erat, qui libera poſſet
Verba animi proferre, & uitam impendere uero.
Sic multas hyemes, atque octogeſima uidit
Solſtitia, his armis, illa quoque tutus in aula.
Proximus eiuſdem properabat Acilius æui
Cum iuuene indigno, quē mors tam ſæua maneret,
Et domini gladijs iam deſignata: ſed olim
Prodigio par eſt in nobilitate ſenectus,
Vnde fit, ut malim fraterculus eſſe gigantum.
Profuit ergo nihil miſero, quòd comminus urſos
Figebat Numidas, Albana nudus arena

Venator: quis enim iam non intelligat artes
Patritias? quis priſcum illud miretur acumen
Brute tuum? facile eſt barbato imponere regi.
Nec melior uultu quanuis ignobilis ibat
Rubrius, offenſæ ueteris reus, atque tacendæ.
Et tamen improbior ſatyram ſcribente cinædo.
Montani quoque uenter adeſt abdomine tardus.
Et matutino ſudans Criſpinus amomo,
Quantum uix redolent duo funera, ſæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire ſuſurro.
Et qui uulturibus ſeruabat uiſcera Dacis
Fuſcus marmorea meditatus prælia uilla.
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam uiſæ flagrabat amore puellæ,
Grãde, & conſpicuum noſtro quoq; tẽpore monſtrũ,
Cæcus, adulator, dirúſque à ponte ſatelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandáque deuexæ iactaret baſia rhedæ.
Nemo magis rhombum ſtupuit, nam plurima dixit
In læuum conuerſus: at illi dextra iacebat
Bellua: ſic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pægma, & pueros inde ad uelaria raptos.
Non cedit Veiento, ſed ut fanaticus œſtro
Percuſſus Bellona tuo diuinat, Et ingens
Omen habes, inquit, magni, claríque triumphi,
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus, peregrina eſt bellua, cernis
Erectas in terga ſudes? hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur cenſes, conciditur? Abſit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait, teſta alta paretur,

Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ,ſubitúſque Prometheus.
Argillam,atque rotam citius properate:ſed ex hoc
Tempore iam,Cæſar,figuli tua caſtra ſequantur.
Vicit digna uiro ſententia:nouerat ille
Luxuriam imperij ueterem,noctéſque Neronis
Iam medias,aliámque famem,cum pulmo falerno
Arderet,nulli maior fuit uſus edendi
Tempeſtate mea,Circæis nata forent,an
Lucrinum ad ſaxum,Rutupinóue edita fundo
Oſtrea callebat primo deprendere morſu.
Et ſemel aſpecti littus dicebat echini.
Surgitur,& miſſo proceres exire iubentur
Concilio,quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos,& feſtinare coactos,
Tanquam de Dacis aliquid,toruíſque Sicambris
Dicturus,tanquam diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti ueniſſet epiſtola penna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dediſſet
Tempora ſæuitiæ,claras quibus abſtulit urbi,
Illuſtréſque animas impune,& uindice nullo:
Sed perijt poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat,hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATYRA V.

I te propoſiti nondũ pudet,atq; eadẽ eſt mẽs,
S *Vt bona ſumma putes aliena uiuere quadra,*
Si potes illa pati, quæ nec Sarmẽtus iniquas
Cæſaris ad menſas,nec uilis Galba tuliſſet,
Quanuis iurato metuam tibi credere teſti.
Ventre nihil noui frugalius,hoc tamen ipſum

Deſeciſſe puta,quod inani ſufficit aluo.
Nulla crepido uacat?nuſquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior?tantíne iniuria cœnæ?
Tam ieiuna fames?cum poſſit honeſtius illic
Et tremere,& ſordes farris mordere canini?
Primo finge loco,quod tu diſcumbere iuſſus
Mercedem ſolidam ueterum capis officiorum,
Fructus amicitiæ magnæ cibus, imputat hunc rex,
Et quanuis rarum,tamen imputat:ergo duos poſt
Si libuit menſes neglectum adhibere clientem,
Tertia ne uacuo ceſſaret culcitra lecto,
Vnà ſimus ait,uotorum ſumma,quid ultra
Quæris? habet Trebius propter quod rũpere ſomnũ
Debeat,& ligulas dimittere ſollicitus,ne
Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem
Syderibus dubijs,aut illo tempore,quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen?uinum quod ſuccida nolit
Lana pati,de conuiua Corybanta uidebis,
Iurgia proludunt,ſed mox & pocula torques
Saucius,& rubra deterges uulnera mappa,
Inter uos quoties,libertorúmque cohortem
Pugna Saguntina feruet commiſſa lagena.
Ipſe capillato diffuſum conſule potat,
Calcatámque tenet bellis ſocialibus uuam,
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico,
Cras bibet Albanis aliquid de montibus,aut de
Setinis,cuius patriam,titulúmque ſenectus
Deleuit multa ueteris fuligine teſtæ.
Quale coronati Thraſea,Heluidiúſque bibebant,
Brutorum,& Caſſij natalibus,ipſe capaces

Heliadum cruſtas, & inæquales beryllos.
Virro tenet phialas, tibi non committitur aurum,
Vel ſiquando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguéſque obſeruet acutos.
Da ueniam, præclara illic laudatur iaſpis,
Nam Virro (ut multi) gemmas ad pocula tranſfert
A digitis, quas in uaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo iuuenis prælatus Hyarbæ.
Tu Beneuentani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quattuor, ac iam
Quaſſatum, & rupto poſcentem ſulfura uitro.
Si ſtomachus domini feruet uinóque, cibóque,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem uobis poni modo uina querebar.
Vos aliam potatis aquam, tibi pocula curſor
Getûlus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Cliuoſæ ueheris dum per monumenta Latinæ,
Flos Aſiæ ante ipſum pretio maiore paratus,
Quàm fuit & Tulli cenſus pugnacis, & Anci.
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Friuola, quod cum ita ſit, tu Getûlum Ganymedem
Reſpice, cum ſities: neſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer, ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio: quando ad te peruenit ille?
Quando uocatus adeſt calidæ, gelidǽque miniſter?
Quippe indignatur ueteri parere clienti,
Quódq; aliquid poſcas, & quòd ſe ſtante recumbas.
Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem?
Vix fractum, ſolidæ iam mucida fruſta farinæ,

Quæ genuinum agitent, non admittentia morſum.
Sed tener & niueus, mollíque ſiligne factus
Seruatur domino, dextram cohibere memento.
Salua ſit artocopi reuerentia: finge tamen te
Improbulum, ſupereſt illic qui ponere cogat.
Vix tu conſuetis audax conuiua caniſtris
Impleri, paníſque tui nouiſſe colorem.
Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relicta
Coniuge, per montem aduerſum, gelidáſque cucurri
AEſquilias, fremeret ſæua cum grandine uernus
Iuppiter, & multo ſtillaret penula nimbo.
Aſpice quàm longo diſtendat pectore lancem
Quæ fertur domino ſquilla, & quibus undiq; ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat conuiuia cauda,
Cum uenit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ouo
Ponitur exigua feralis cœna patella.
Ipſe uenafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus offertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim ueſtris datur alueolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubuexit acuta,
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lauatur,
Quod tutos etiam facit à ſerpentibus atris.
Mulus erit domino, quem miſit Corſica, uel quem
Taurominitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et iam defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit,
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima. nec patitur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum prouincia, ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia uendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima uenit

Gurgite de Siculo,nam dum ſe continet Auſter,
Dum ſedet,& ſiccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aſperſus maculis Tyberinus,& ipſe
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipſi pauca uelim,facilem ſi præbeat aurem,
Nemo petit,modicis quæ mittebantur amicis
A` Seneca,quæ Piſo bonus,quæ Cotta ſolebat
Largiri,nanque & titulis,& faſcibus olim
Maior habebatur donandi gloria:ſolum
Poſcimus,ut cœnes ciuiliter,hoc face,& eſto,
Eſto (ut nunc multi) diues tibi,pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni iecur,anſeribus par
Altilis,& flaui dignus ferro Meleagri
Fumat aper,poſt hunc raduntur tubera,ſi uer
Tunc erit,& facient optata tonitrua cœnas
Maiores,Tibi habe frumentum,Aledius inquit,
O` Libye,diſiunge boues,dum tubera mittas.
Structorem interea, nequa indignatio deſit,
Saltantem ſpectas, & chironomonta uolanti
Cultello,donec peragat dictata magiſtri
Omnia, nec minimo ſanè diſcrimine refert
Quo geſtu lepores,& quo gallina ſecetur,
Duceris planta,uelut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponêre foris,ſiquid tentaueris unquam
Hiſcere,tanquã habeas tria nomina,quãdo propinat
Virro tibi,ſumitque tuis contacta labellis
Pocula?quis ueſtrum temerarius uſque adeo,quis
Perditus,ut dicat regi,Bibe?plurima ſunt,quæ

Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſiquis deus,aut ſimilis dijs
Et melior fatis donaret homuncio,quantus
Ex nihilo fieres,quantus Virronis amicus?
Da Trebio,pone ad Trebium,uis frater ab illis
Ilibus,ô nummi uobis hunc præſtat honorem,
Vos eſtis fratres.dominus tamen,& domini rex
Si uis tu fieri,nullus tibi paruulus aula
Luſerit AEneas,nec filia dulcior illo.
Iucundum,& charum ſterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet,& pueros tres
In gremium patris fundat,ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido,uiridem thoraca iubebit
Afferri minimáſque nuces,aſſémque rogatum
Ad menſam,quoties paraſitus uenerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino,ſed qualem Claudius edit,
Ante illum uxoris,poſt quem nil amplius edit.
Virro ſibi,& reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari,quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Aphris.
Tu ſcabie frueris mali,quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma,& galea,metuénſque flagelli
Diſcit ab hirſuta iaculum torquere capella.
Forſitan impenſæ Virronem parcere credas:
Hoc agit,ut doleas:nam quæ comœdia? minus
Quis melior plorante gula?ergo omnia fiunt
Si neſcis,ut per lachrymas effundere bilem
Cogaris,preſſóque diu ſtridêre molari.
Tu tibi liber homo,& regis conuiua uideris,

Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec male coniectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Hetruſcum puero ſi contigit aurum?
Vel nodus tantum, & ſignum de paupere loro?
Spes bene cœnandi uos decipit: ecce dabit iam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam ueniet minor altilis, inde parato,
Intactóque omnes, & ſtricto pane tacetis:
Ille ſapit, qui te ſic utitur, omnia ferre
Si potes, & debes, pulſandum uertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

SATYRA VI.

C Redo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, uiſámq; diu, cum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignémq;, larémq;,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra.
Syluestrem montana torum cum ſterneret uxor
Frondibus, & culmo, uicinarúmq; ferarum
Pellibus: haud ſimilis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos extinctus paſſer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et ſæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cælóque recenti
Viuebant homines, qui rupto robore nati,
Compoſitíque luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ ueteris ueſtigia forſan,
Aut aliqua extiterant, & ſub Ioue, ſed Ioue nondũ
Barbato, nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius, cum furem nemo timeret

Caulibus, aut pomis, & aperto uiueret horto.
Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre ſorores.
Antiquum, & uetus eſt alienum Poſthume lectum
Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.
Conuentum tamen, & pactum, & ſponſalia noſtra
Tempeſtate paras, iámque à tonſore magiſtro
Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti.
Certe ſanus eras, uxorem poſthume ducis?
Dic qua Tiſiphone? quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus ullam?
Cum pateant altæ caligantéſque feneſtræ?
Cum tibi uicinum ſe præbeat Æmilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus, illud
Nónne putas melius, quòd tecum puſio dormit?
Puſio qui noctu non litigat? exigit à te
Nulla iacens illic munuſcula, nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec quantum iuſſit, anheles.
Sed placet Vrſidio lex Iulia, tollere dulcem
Cogitat hæredem cariturus turture magno,
Mulorúmque iubis, & captatore Macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi iungitur ulla
Vrſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capiſtro?
Quem toties texit perituri ciſta Latini.
Quid, quòd & antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? ô medici mediam pertundite uenam.
Delicias hominis. Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam.

Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris uittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oſcula, necte coronam
Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.
Vnus Iberinæ uir ſufficit, ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta ſit uno.
Magna tamen fama eſt cuiuſdam rure paterno
Viuentis: uiuat Gabijs, ut uixit in agro,
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus? aut in
Speluncis? adeo ſenuerunt Iuppiter & Mars?
Porticibúſne tibi monſtratur fœmina uoto
Digna tuo? cuneis an habent ſpectacula totis
Quod ſecurus ames, quódq; inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Batillo
Tuccia ueſicæ non imperat, Appula gannit
Sicut in amplexu, ſubitum & miſerabile, longum.
Attendit Thymele, Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ quoties aulæa recondita ceſſant,
Et uacuo clauſóque ſonant fora ſola theatro,
Atque à plebeis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam thyrſúmque tenent, & ſubligar Acci.
Vrbicus exodio riſum mouet Attellanæ
Geſtibus Autonoes, hunc diligit AElia pauper.
Soluitur his magno comœdia fibula, ſunt quæ
Chryſogonum cantare uetent, Hiſpulla tragœdo
Gaudet: an expectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambroſiúſq; choraules;
Longa per anguſtos figamus pulpita uicos:
Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro,

Vt teſtudineo tibi Lentule conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta ſenatori comitata eſt Hippia ludium
Ad Pharon, & Nilum, famoſáque mœnia Lagi,
Prodigia, & mores urbis, damnante Canopo.
Immemor illa domus, & coniugis, atque ſororis,
Nil patriæ indulſit, plorantéſque improba natos,
Vtque magis ſtupeas ludos, Paridémque reliquit.
Sed quanquam in magnis opibus, plumáq; paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis,
Contempſit pelagus, famam contempſerat olim,
Cuius apud molles minima eſt iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, latéque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamuis
Mutandum toties eſſet mare: iuſta pericli
Si ratio eſt, & honeſta, timent, pauidóque gelantur
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animũ præſtant rebus, quas turpiter audent.
Si iubeat coniux, durum eſt conſcendere nauim.
Tunc ſentina grauis, tunc ſummus uertitur aer.
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho ualet, illa maritũ
Conuomit, hæc inter nautas & prandet, & errat
Per puppim, & duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarſit forma? qua capta iuuenta eſt
Hippia? quid uidit propter quod ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in faciem deformia, ſicut
Attritus galea, mediíſque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli:
Sed gladiator erat, facit hoc illos Hyacinthos,

Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
Atq; uiro, ferrum eſt, quod amant: hic Sergius *idem*
Accepta rude cœpiſſet Veiento *uideri.*
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia *curas?*
Reſpice riuales diuorum, Claudius *audi*
Quæ tulerit: dormire uirum cum ſenſerat uxor,
Auſa Palatino *tegetem præferre cubili.*
Sumere nocturnos meretrix Auguſta *cucullos,*
Linquebat comite ancilla non amplius una,
Et nigrum flauo crinem abſcondente galero,
Intrauit calidum ueteri centone lupanar,
Et cellam uacuam, atq; ſuam: tunc nuda papillis
Conſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtendítque tuum generoſe Britannicæ *uentrem.*
Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit,
Mox lenone ſuas iam dimittente puellas
Triſtis abit, ſed quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit adhuc ardens rigidæ tentigine uuluæ,
Et laſſata uiris nondum ſatiata receſſit,
Obſcuríſque genis turpis, fumóque lucernæ,
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carménq; loquar, coctúmq; uenenum,
Priuignóque datum. faciunt grauiora coactæ
Imperio ſexus, minimúmque libidine peccant.
Optima ſed quare Ceſennia *teſte marito?*
Bis quingenta dedit, tanti uocat ille pudicam,
Nec Veneris *pharetris macer eſt, aut lãpade feruet.*
Inde faces ardent, ueniunt à dote ſagittæ.
Libertas emitur: coràm licet innuat, atque
Reſcribat, uidua eſt locuples, quæ nupſit auaro.
Cur deſyderio Bibulæ Sertorius *ardet?*

Si uerum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores,
Collige ſarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera, ſicco uenit altera naſo.
Interea calet, & regnat, poſcitque maritum
Paſtores, & ouem Canuſinam, ulmóſq; Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omnes, ergaſtula tota,
Quódque domi non eſt: & habet uicinus, ematur,
Menſe quidem brumæ, cum iam mercator Iaſon
Clauſus, & armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus
Myrrhina, deinde adamas notiſſimus, & Berenices
In digito factus pretioſior, hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſeruant ubi feſta mero pede ſabbatha reges,
Et uetus indulget ſenibus clementia porcis.
Nullâne de tantis gregibus tibi digna uidetur?
Sit formoſa, decens, diues, fœcunda, uetuſtos
Porticibus diſponat auos, intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina,
Rara auis in terris, nigróque ſimillima cygno,
Quis feret uxorem, cui conſtant omnia? malo,
Malo Venuſinam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis uirtutibus affers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triũphos.
Tolle tuum precor Hannibalem, uictúmq; Syphacem
In caſtris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor Pæan, & tu depone ſagittas,
Nil pueri faciunt, Ipſam configite matrem

Amphion clamat,ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipſúmque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente uidetur,
Atque eadem ſcrofa Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti grauitas?quæ forma,ut ſe tibi ſemper
Imputet?huius enim rari,ſummíque uoluptas
Nulla boni,quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloes,quàm mellis habet:quis deditus autem
Vſqueadeo eſt,ut non illam,quam laudibus efferť
Horreat?ínque dies ſeptenis oderit horis?
Quædam parua quidem,ſed non tolerãda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd ſe non putat ulla
Formoſam,niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis,omnia Græce,
Cum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.
Hoc ſermone pauent,hoc iram,gaudia,curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta,quid ultra?
Concumbunt Græce:dones tamen iſta puellis:
Túne etiam,quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat,adhuc Græce?non eſt hic ſermo pudicus
In uetula,quoties laſciuum interuenit illud
Ζωὴ καὶ ψυχὴ modo ſub lodice relictis
Vteris in turba:quod enim non excitat inguen
Vox blãda,& nequã?digitos habet.ut tamen omnes
Subſidant pennæ,dicas hæc mollius Æmo
Quanquã & Carpophoro,facies tua cõputat annos.
Si tibi legitimis pactam,iunctámque tabellis
Non es amaturus,ducendi nulla uidetur
Cauſa,nec eſt quare cœnam,& muſtatia perdas
Labente officio,crudis donanda,nec illud
Quod prima pro nocte datur,cum lance beatã

Dacicus,& ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas uxoria,deditus uni
Eſt animus,ſubmitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat amanti,
Ardeat ipſa licet,tormentis gaudet amantis,
Et ſpolijs:igitur longe minus utilis illi
Vxor,quiſquis erit bonus,optandúſque maritus.
Nil unquam inuita donabis coniuge:uendes
Hac obſtante nihil:nihil,hæc ſi nolit,emetur.
Hæc dabit affectus,ille excludetur amicus
Iam ſenior,cuius barbam tua ianua uidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus,atque laniſtis
Libertas,& iuris idem contingat arenæ,
Non unus tibi riualis dictabitur hæres.
Pone crucem ſeruo:meruit quo crimine ſeruus
Supplicium?quis teſtis adeſt?quis detulit?audi,
Nulla unquā de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens,ita ſeruus homo eſt?nil fecerit,eſto.
Hoc uolo,ſic iubeo,ſit pro ratione uoluntas.
Imperat ergo uiro:ſed mox hæc regna relinquit,
Permutátque domos,& flammea conterit,inde
Aduolat,& ſpreti repetit ueſtigia lecti.
Ornatas paulo ante fores,pendentia linquit
Vela domus,& adhuc uirides in limine ramos.
Sic creſcit numerus,ſic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos, titulo res digna ſepulchri.
Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru:
Illa docet ſpolijs nudi gaudere mariti:
Illa docet miſſis à corruptore tabellis,
Nil rude,nil ſimplex reſcribere:decipit illa
Cuſtodes,aut ære domat,tunc corpore ſano

Aduocat Archigenen,oneroſáque pallia iactat.
Abditus interea latet,& ſecretus adulter,
Impatiénſque moræ pauet,& præputia ducit.
Scilicet expectas,ut tradat mater honeſtos,
Aut alios mores,quàm quos habet?utile porrò
Filiolam turpi uetulæ producere turpem.
Nulla ferè cauſa eſt,in qua non fœmina litem
Mouerit:accuſat Manilia,ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ per ſe,formántque libellos,
Principium,atque locos Celſo dictare paratæ.
Endromydas Tyrias,& fœmineum ceroma
Quis neſcit?aut quis non uidit uulnera pali?
Quem cauat aſſiduis ſudibus,ſcutóque laceſſit,
Atque omnes implet numeros digniſſima prorſus
Florali matrona tuba,niſi ſiquid in illo
Pectore plus agitat,uerǽque paratur arenæ.
Quem præſtare poteſt mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à ſexu?uires amat,hæc tamen ipſa
Vir nollet fieri,nam quantula noſtra uoluptas?
Quale decus rerum,ſi coniugis auctio fiat,
Balteus,& manicæ,& criſtæ,cruríſque ſiniſtri
Dimidium tegmen,uel ſi diuerſa mouebit
Prælia,tu felix ocreas uendente puella,
Hæ ſunt,quæ tenui ſudant in Cyclade,quarum
Delicias & panniculus bombicinus urit.
Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere,quanta
Poplitibus ſedeat,quàm denſo faſcia libro,
Et ride,ſcaphium poſitis cum ſumitur armis.
Dicite uos neptes Lepidi,cæcíue Metelli,
Gurgitis aut Fabij,quæ ludia ſumpſerit unquam

Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Aſyli?
Semper habet lites, alternáque iurgia lectus,
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo:
Tunc grauis illa uiro, tunc orba tigride peior,
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis, ſempérque paratis
In ſtatione ſua, atque expectantibus illam,
Quò iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletúmque labellis
Exorbes, quæ ſcripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ?
Sed iacet in ſerui complexibus, aut equitis: dic,
Dic aliquem ſodes, dic Quintiliane colorem.
Hæremus: dic ipſa, Olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod uelles, necnon ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cælo
Confundas, homo ſum: nihil eſt audacius illis
Deprenſis, iram, atque animos à crimine ſumunt.
Vnde hæc monſtra tamen, uel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec uitijs contingi parua ſinebat
Tecta labor, ſomníque breues, & uellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus urbi
Hannibal, & ſtantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, uictúmque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinúſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Hiſtros,
Et Sybaris colles: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atq; coronatum & petulans, madidúmque Tarentũ,

Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Diuitiæ molles: quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.
Grandia quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet,
Cum perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Cum bibitur concha, cum iam uertigine tectum
Ambulat, & geminis exurgit menſa lucernis.
I nunc, & dubita qua ſorbeat aera ſanna
Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ,
Maura pudicitiæ ueterem cum præterit aram.
Noctibus hîc ponunt lecticas, micturiunt hîc.
Effigiémque deæ longis ſiphonibus implent,
I'nque uices equitant, ac luna teſte mouentur,
Inde domos abeunt: tu calcas luce reuerſa
Coniugis urinam magnos uiſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta deæ, cum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, uinóque feruntur
Attonitæ, crinémque rotant ululante priapo
Mænades: ô quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus, quæ uox ſaltante libidine, quantus
Ille meri ueteris per crura madentia torrens?
Lenonum ancillas poſita Lauſella corona
Prouocat, & tollit pendentis præmia coxæ.
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas uirtus natalibus æquat.
Nil tibi per ludum ſimulabitur, omnia fient
Ad uerum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laomedontiades, & Neſtoris hernia poſſit.
Tunc prurigo moræ impatiẽs, tum fœmina ſimplex,
Et pariter toto repetitur clamor ab antro.

Iam fas eſt,admitte uiros,dormitat adulter.
Illa iubet ſumpto iuuenem properare cucullo:
Si nihil eſt,ſeruis incurritur:abſtuleris ſpem
Seruorum,ueniet conductus aquarius:hic ſi
Quæritur,& deſunt homines, mora nulla per ipſã,
Quo minus impoſito clunem ſummittat aſello.
Atque utinam ritus ueteres,& publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra:ſed omnes
Nouerunt Mauri atque Indi, quæ pſaltria penem
Maiorem,quàm ſint duo Cæſaris Anticatones,
Illuc,teſticuli ſibi conſcius unde fugit mus,
Intulerit,ubi uelari pictura iubetur,
Quæcunque alterius ſexus imitata figuram eſt.
Et quis tunc hominum contemptor numinis,aut quis
Simpuuium ridere Numæ,nigrúmque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat?ſed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid ueteres olim moneatis amici:
Pone ſeram:cohibe:ſed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes?cauta eſt,& ab illis incipit uxor.
Iámque eadem ſummis pariter,minimíſque libido,
Nec melior,pedibus ſilicem quæ conterit atrum,
Quàm quæ longorum uehitur ceruice Syrorum.
Vt ſpectet ludos,conducit Ogulnia ueſtem,
Conducit comites,ſellam,ceruical,amicas,
Nutricem,& flauam,cui det mandata,puellam.
Hæc tamen argenti ſupereſt quodcunque paterni
Leuibus athletis,ac uaſa nouiſſima donat.
Multis res anguſta domi eſt,ſed nulla pudorem
Paupertatis habet:nec ſe metitur ad illum,
Quẽ dedit hæc,poſuítq; modũ:tamen utile quid ſit

Proſpiciunt aliquando uiri,frigúſque,famémque,
Formica tandem quidam expauere magiſtra.
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum,
Ac uelut exhauſta rediuiuus pullulet arca
Nummus,& è pleno ſemper tollatur aceruo,
Non unquam reputant, quanti ſibi gaudia conſtent.
Sunt quas eunuchi imbelles,ac mollia ſemper
Oſcula delectent,& deſperatio barbæ,
Et quòd abortiuo non eſt opus,illa uoluptas
Summa tamen, quòd iam calida, & matura iuuēta
Inguina traduntur medicis,iam pectine nigro.
Ergo expectatos,ac iuſſos creſcere primum
Teſticulos,poſtquam cœperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus
Conſpicuus longe,cunctíſque notabilis intrat
Balnea,nec dubiæ cuſtodem uitis,& horti
Prouocat à domina factus ſpado:dormiat ille
Cum domina:ſed tu iam durum Poſthume, *iámque*
Tondendum eunucho Bromium *committere noli.*
Si gaudet cantu,nullius fibula durat
Vocem uendentis Prætoribus,*organa ſemper*
In manibus,denſi radiant teſtudine tota
Sardonyches:criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles *operā dedit,hūc tenet,hoc ſe*
Solatur,gratóque indulget baſia plectro.
Quædam de numero Lamiarum,*ac nominis alti*
Cum farre & uino Ianum,Veſtámque *rogabat,*
An Capitolinam *deberet* Pollio *quercum*
Sperare,& fidibus promittere:quid faceret plus
AEgrotante uiro?medicis quid triſtibus erga
Filiolum?ſtetit ante aram,nec turpe putauit

Pro cithara uelare caput, dictatáque uerba
Protulit (ut mos eſt) & aperta palluit agna.
Dic mihi nunc quæſo, dic antiquiſſime diuûm,
Reſpondes his Iane pater? magna ocia cæli.
Non eſt (ut uideo) non eſt, quid agatur apud uos.
Hæc de comœdis te conſulit, illa tragœdum
Commendare uolet, uaricoſus fiet aruſpex.
Sed cantet potius, quàm totam peruolet urbem
Audax, & cœtus poſſit quàm ferre uirorum.
Cúmque paludatis ducibus præſente marito
Ipſa loqui recta facie, ſtrictiſque mamillis.
Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant, ſecreta nouercæ,
Et pueri, quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet, quis uiduam prægnantem fecerit, & quo
Menſe, quibus uerbis concumbat quæq;, modis quot.
Inſtantem regi Armenio, Parthóque cometem
Prima uidet, famam, rumoréſque illa recentes
Excipit ad portas, quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio, nutare urbes, ſubſidere terras
Quocunque in triuio, cuicunque eſt obuia narrat.
Nec tamẽ id uitium magis intolerabile, quàm quòd
Vicinos humiles rapere, & concidere loris
Exorata ſolet: nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni, Fuſtes huc ocyus, inquit,
Afferte, atque illis dominum iubet ante feriri,
Deinde canem: grauis occurſu, teterrima uultu.
Balnea nocte ſubit: conchas, & caſtra moueri
Nocte iubet, magno gaudet ſudare tumultu,
Cum laſſata graui ceciderunt brachia maſſa,

Callidus & criſtæ digitos impreſſit Aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coegit.
Conuiuæ miſeri interea ſomnóque, faméque
Vrgentur, tandem illa uenit rubicundula, totum
OEnophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo ſeſtarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram luto ferit inteſtino.
Marmoribus riui properant, aut lata falerno
Peluis olet, nam ſic tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & uomit: ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen grauior, quæ cum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, periture ignoſcit Eliſæ,
Committit uates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.
Cedunt grammatici, uincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec cauſidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: uerborum tanta cadit uis,
Tot pariter pelues, & tintinnabula dicas
Pulſari: iam nemo tubas atque æra fatiget,
Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ.
Imponit finem ſapiens & rebus honeſtis.
Nam quæ docta nimis cupit & facunda uideri,
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Siluano porcum, quadrante lauari.
Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes.
Sed quædam ex libris & non intelligat: odi
Hanc ego, quæ repetit, uoluítque Palæmonis artem,

Seruata ſemper lege, & ratione loquendi,
Ignotóſque mihi tenet antiquaria uerſus,
Nec curanda uiris opicæ caſtigat amicæ
Verba, ſolœciſmum liceat feciſſe marito.
Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cum uirides gemmas collo circundedit, & cum
Auribus extenſis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nil eſt, quàm fœmina diues.
Interea fœda aſpectu, ridendáque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppeana
Spirat, & hinc miſeri uiſcantur labra mariti.
Ad mœchum ueniet lota cute: quando uideri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur,
Emitur his quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit uultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnoſci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctæque ſiliginis offas
Accipit, & madidæ, facies dicetur, an ulcus?
Eſt operæpretium penitus cognoſcere toto
Quid faciant, agiténtque die, ſi nocte maritus
Auerſus iacuit, perijt libraria, ponunt
Coſmetæ tunicas, tarde ueniſſe Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur, hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic ſcutica: ſunt quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat, atque obiter faciem linit, audit amicas,
Aut latum pictæ ueſtis conſyderat aurum,
Et cædens longi relegit tranſacta diurni,

Et cædit, donec laſſis cædentibus, Exi
Intonet horrendum iam cognitione peracta
Præfectura domûs Sicula non mitior aula.
Nam ſi conſtituit, ſolitóque decentius optat
Ornari, & properat, iámque expectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potius ſacraria lenæ:
Componit crinem laceratis ipſa capillis,
Nuda humeros Pſecas infelix, nudíſque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen, facinúſque capilli.
Quid Pſecas admiſit? quænã eſt hic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? altera læuum
Extendit, pectítque comas, & uoluit in orbem.
Eſt in conſilio matrona, admotáque lanis.
Emerita quæ ceſſat acu, ſententia prima
Huius erit, poſt hanc ætate, atque arte minores
Cenſebunt, tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ, tanti eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
AEdificat caput, Andromachen à fronte uidebis,
Poſt minor eſt: aliam credas, cedo, ſi breue parui
Sortita eſt lateris ſpatium, breuiórque uidetur
Virgine Pygmæa nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta conſurgit ad oſcula planta.
Nulla uiri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum, uiuit tanquam uicina marito.
Hoc ſolo propior, quòd amicos coniugis odit,
Et ſeruos, grauis eſt rationibus: ecce furentis
Bellonæ, matríſque deûm chorus intrat, & ingens
Semiuir obſcœno facies reuerenda minori,
Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta,

Iam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia ueſtitur bucca tiara.
Grande ſonat, metuíque iubet Septembris, & Auſtri
Aduentum, niſi ſe centum luſtrauerit ouis,
Et xerampelinas ueteres donauerit ipſi,
Vt quicquid ſubiti, & magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, & totum ſemel expiet annum.
Hybernum fracta glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tyberi mergetur, & ipſis
Vorticibus timidum caput abluet, inde ſuperbi
Totum regis agrum, nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus, ſi candida iuſſerit Iò,
Ibit ad AEgypti finem, calidáque petitas
A Meroe portabit aquas, ut ſpargat in æde
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit ouili.
Credit enim ipſius dominæ ſe uoce moneri.
En animã, & mentem, cum qua dij nocte loquuntur.
Ergo hic præcipuum, ſummúmque meretur honorẽ,
Qui grege linigero circundatus, & grege caluo
Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Ille petit ueniam, quoties non abſtinet uxor
Concubitu, ſacris, obſeruandíſque diebus,
Magnáque debetur uiolato pœna caduceo.
Et mouiſſe caput uiſa eſt argentea ſerpens
Illius lachrymis, meditatáque murmura præſtant,
Vt ueniam culpæ non abnuat, anſere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Oſiris.
Cum dedit ille locum, cophino, fœnóque relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem
Interpres legum Solymarum, & magna ſacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuntia cæli.

Implet & illa manum,ſed parcius ære minuto.
Qualiacunque uoles Iudæi ſomnia uendunt.
Spondet amatorem tenerum,uel diuitis orbi
Teſtamentum ingens,calidæ pulmone columbæ
Tractato,Armenius,uel Comagenus aruſpex,
Pectora pullorum rimatur,& exta catelli,
Interdum & pueri,faciet quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed maior erit fiducia:quidquid
Dixerit aſtrologus,credent à fronte relatum
Hammonis,quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen eſt horum,qui ſæpius exul,
Cuius amicitia,conducendáque tabella
Magnus ciuis obit,& formidatus Othoni.
Inde fides arti,ſonuit ſi dextera ferro,
Læuáque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit,
Sed qui penè perit,cui uix in Cyclada mitti
Contigit,& parua tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericæ lento de funere matris,
Ante tamen de te Tanaquil tua,quando ſororem
Efferat,& patruos,an ſit uicturus adulter
Poſt ipſam,quid enim maius dare numina poſſunt?
Hæc tamen ignorat quid ſydus triſte minetur
Saturni,quo læta Venus ſe proferat aſtro,
Qui menſis damno,quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam uitare memento,
In cuius manibus ceu pinguia ſuccina tritas
Cernis ephemeridas,quæ nullum conſulit,& iam
Conſulitur,quæ caſtra uiro,patriámque petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thraſylli.

Ad primum lapidem uectari cum placet, hora
Sumitur ex libro, ſi prurit frictus ocelli
Angulus, inſpecta geneſi collyria poſcit.
AEgra licet iaceat, capiendo nulla uidetur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.
Si mediocris erit, ſpatium luſtrabit utrunque
Metarum, & ſortes ducet, frontémque, manúmque
Præbebit uati crebrum popyſma roganti.
Diuitibus reſponſa dabit Phryx augur, & inde
Conductus dabit aſtrorum, mundíque peritus:
Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo poſitum eſt, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit ceruicibus aurum,
Conſulit ante Phalas, delphinorúmque columnas,
An ſaga uendenti nubat caupone relicto.
Hæ tamen & partus ſubeunt diſcrimen, & omnes
Nutricis tolerant fortuna urgente labores.
Sed iacet aurato uix ulla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina poſſunt,
Quæ ſteriles facit, atq; homines in uentre necandos
Conducit, gaude infelix, atque ipſe bibendum
Porrige quidquid erit: nam ſi diſtendere uellet,
Et uexare uterum pueris ſalientibus, eſſes
AEthiopis fortaſſe pater: mox decolor hæres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane uidendus.
Tranſeo ſuppoſitos, & gaudia, uotáque ſæpe
Ad ſpurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices, Salios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos: ſtat fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus: hos fouet omnes,
Inuoluítque ſinu, domibus tunc porrigit altis,

Secretúmque ſibi minimum parat: hos amat, his ſe
Ingerit, atque ſuos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Theſſala uendit
Philtra, quibus ualeant mentem uexare mariti,
Et ſolea pulſare nates: quod deſipis, inde eſt,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modo geſſiſti: tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit: quæ non faciet, quod principis uxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,
Non aliter, quàm ſi feciſſet Iuno maritum
Inſanum: minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulúmque caput deſcendere iuſſit
In cælum, & longa manantia labra ſaliua.
Hæc poſcit ferrum atque ignes, hæc potio torquet,
Hæc lacerat miſtos equitum cum ſanguine patres.
Tanti partus equæ, quanti una uenefica conſtat.
Oderunt natos de pelliæ: nemo repugnet,
Nemo uetet, iam iam priuignum occidere fas eſt.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior eſt res,
Cuſtodite animas, & nulli credite menſæ.
Liuida materno feruent adipata ueneno.
Mordeat ante aliquis, quicquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula papas.
Fingimus hæc, altum ſatyra ſumente cothurnum
Scilicet? & finem egreſſi, legémque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, cæló que Latino?
Nos utinam uani: ſed clamat Pontia, Feci,

Confiteor,puerìſque meis aconita paraui,
Quæ deprenſa patent,facinus tamen ipſa peregi.
Túne duos una ſæuiſſima uipera cœna?
Túne duos?ſeptem,ſi ſeptem forte fuiſſent.
Credamus tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur,& Progne.nil contrà conor,& illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus:ſed
Non propter nummos,minor admiratio ſummis
Debetur monſtris,quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum,& rabie iecur incendente feruntur
Præcipites:ut ſaxa iugis abrupta,quibus mons
Subtrahitur,cliuóque latus pendente recedit.
Illă ego non tulerim,quæ computat,& ſcelus ingens
Sana facit,ſpectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim,& ſimilis ſi permutatio detur
Morte uiri,cupiant animam ſeruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides,atque Eriphyle,
Mane Clytemneſtram nullus non uicus habebit.
Hoc tantum refert quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam,& fatuam læua,dextráque tenebat,
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ,
Sed tamen & ferro,ſi prægustaret Atrides
Pontica ter uicti cautus medicamina regis.

SATYRA VII.

ET ſpes, & ratio ſtudiorũ in Cæſare tantum.
Solus enim triſtes hac tempeſtate Camœnas
Reſpexit,cum iam celebres,notíque poetæ
Balneolum Gabijs,Romæ conducere furnos
Tentarent,nec fœdum alij nec turpe putarent
Præcones fieri,cum deſertis Aganippes

Vallibus, eſuriens migraret in atria Clio.
Nam ſi Pieria quadrans tibi nullus in arca
Oſtendatur, ames nomen, uictúmque machæræ,
Et uendas potius, commiſſa quod auctio uendit
Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, ciſtas,
Halcyonem, Bacchi Thebas, & Terea Fauſti.
Hoc ſatius, quàm ſi dicas, Sub iudice uidi,
Quod non uidiſti: faciant equites Aſiani.
Quanquã & Cappadoces faciãt, equitéſq; Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen ſtudijs indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, nectit quicunque canoris
Eloquium uocale modis, laurúmque momordit.
Hoc agite ô iuuenes circunſpicit, & ſtimulat uos,
Materiámque ſibi ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur, lignorũm aliquid poſce ocyus, & quæ
Componis, dona Veneris Teleſine marito,
Aut clude, & poſitos tinea pertunde libellos,
Frange miſer calamos, uigilatáque prælia dele,
Qui facis in parua ſublimia carmina cella,
Vt dignus uenias hederis, & imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit iam diues auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Vt pueri Iunonis auem: ſed defluit ætas,
Et pelagi patiens, & caſſidis, atque ligonis,
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſéque, ſuámque
Terpſichoren odit facunda, & nuda ſenectus.
Accipe nunc artes, nequid tibi conferat iſte,
Quem colis, & Muſarum, & Apollinis æde relicta.

Ipſe facit uerſus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos? at ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonus *commodat ædes,*
Ac longe ferrata domus ſeruire iubetur,
In qua ſollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, & magnas comitum diſponere uoces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuíque in puluere ſulcos
Ducimus, & littus ſterili uerſamus aratro.
Nam ſi diſcedas, laqueo tenet ambitioſi
Conſuetudo mali, tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes, & ægro in corde ſeneſcit.
Sed uatem egregium, cui non ſit publica uena,
Qui nihil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta,
Hunc, qualem nequeo monſtrare, & ſentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus ſyluarum, aptúſque bibendis
Fontibus Aonidum, *neque enim cantare ſub antro*
Pierio, thyrſúmue poteſt contingere ſana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, diéque
Corpus eget, ſatur eſt, cum dicit Horatius Ohe.
Quis locus ingenio? niſi cum ſe carmine ſolo
Vexant, & dominis Cyrrhæ, Niſǽque *feruntur*
Pectora noſtra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, & equos, faciéſque deorum
Aſpicere, & qualis Rutulum *confundat* Erinnys.

Nam ſi Virgilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue bucina. poſcimus, ut ſit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius & alueolos, & lenam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor quod mittat amico,
Quintillæ quod donet, habet, nec defuit illi
Vnde emeret multa paſcendum carne leonem
Iam domitum, conſtat leuiori bellua ſumptu
Nimirum, & capiunt plus inteſtina poetæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis, & Sarano, tenuíque Saleio.
Gloria quantalibet, quid erit, ſi gloria tantum eſt?
Curritur ad uocem iucundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cum Statius urbem,
Promiſítque diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantáque libidine uulgi
Auditur: ſed cum fregit ſubſellia uerſu,
Eſurit intactam Paridi niſi uendat Agauen.
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri uatum digitos circumligat auro.
Quod nō dant proceres, dabit hiſtrio. tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas,
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen inuideas uati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mecœnas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium, nunc utile multis
Pallere, & uinum toto neſcire Decembri.
Veſter porro labor fœcundior hiſtoriarum
Scriptores, petit hic plus temporis, atque olei plus,

Nanque oblita modi milleſima pagina ſurgit
Omnibus,& creſcit multa damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet,atque operum lex.
Quæ tamen inde ſeges?terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit hiſtorico,quantum daret acta legenti?
Sed genus ignauum,quod tecto gaudet & umbra.
Dic igitur quid cauſidicis ciuilia præſtent
Officia?& magno comites in faſce libelli?
Ipſi magna ſonant,ſed tunc cum creditor audit
Præcipue,uel ſi tetigit latus acrior illo,
Qui uenit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immenſa caui ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturq; ſinus,ueram deprendere meſſem
Si libet:hinc centum patrimonia cauſidicorum,
Parte alia ſolum Ruſſati pone Lacertæ.
Conſedêre duces:ſurgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
Iudice:rumpe miſer tenſum iecur,ut tibi laſſo
Figantur uirides ſcalarum gloria palmæ.
Quod uocis pretium?ſiccus petaſunculus,& uas
Pelamydum,aut ueteres Aphrorũ epimenida bulbi,
Aut uinum Tyberi deuectum quinque lagenæ.
Si quater egiſti,ſi contigit aureus unus,
Inde cadunt partes in fœdere pragmaticorum.
AEmilio dabitur quantum petet,& melius nos
Egimus,huius enim ſtat currus aheneus,alti
Quadriiuges in ueſtibulis,atque ipſe feroci
Bellatore ſedens curuatum haſtile minatur
Eminus,& ſtatua meditatur prælia luſca.
Sic Pedo conturbat,Matho deficit,exitus hic eſt
Tongilli,magno cum rhinocerote lauari

Qui ſolet,& uexat lutulenta balnea turba,
Perque forum iuuenes longo premit aſſere Medos,
Empturus pueros,argentum,myrrhina,uillas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipſis eſt utile:purpura uendit
Cauſidicum,uendunt amethiſtina:conuenit illis
Et ſtrepitu,& facie maioris uiuere cenſus.
Sed finem impenſæ non ſeruat prodiga Roma.
Vt redeant ueteres,Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos,niſi fulſerit annulus ingens.
Reſpicit hoc primum qui litigat,an tibi ſerui
Octo,decem comites,poſt te an ſit ſella,togati
Ante pedes.ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche,atq; ideo pluris,quàm Coſſus agebat,
Quàm Baſilus,rara in tenui facundia panno.
Quando licet flentem Baſilo producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat?accipiat te
Gallia,uel potius nutricula cauſidicorum
Aphrica,ſi placuit mercedem imponere linguæ.
Declamare doces,ô ferrea pectora Vecti,
Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcunq; ſedens modo legerat,hæc eadẽ ſtans
Proferet,atque eadem cantabit uerſibus ijſdem.
Occîdit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color,& quod ſit cauſæ genus,atq; ubi ſumma
Quæſtio,quæ ueniant diuerſa parte ſagittæ,
Scire uolunt omnes,mercedem ſoluere nemo.
Mercedem appellas,quid enim ſcio?culpa docentis
Scilicet arguitur,quòd læua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni,cuius mihi ſexta
Quaq; die miſerum dirus caput Hannibal implet.

Quicquid id eſt, de quo deliberat, an petat urbem
A' Cannis, an poſt nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas à tempeſtate cohortes.
Quantumuis ſtipulare, & protinus accipe, quod do.
Vt toties illum pater audiat. aſt alij ſex
Et plures uno conclamant ore ſophiſtæ,
Et ueras agitant lites, raptore relicto,
Fuſa uenena ſilent, malus, ingratúſque maritus,
Et quæ iam ueteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebunt
Conſilia, & uitæ diuerſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua uilis teſſera uenit
Frumenti, quippe hæc merces lautiſſima, tenta
Chryſogonus quanti doceat, uel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.
Balnea ſexcentis, & pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus quoties pluit, ánne ſerenum
Expectet, ſpergátque luto iumenta recenti?
Hic potius: nanque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio ſolem.
Quanticunque domus, ueniet qui fercula doctè
Componit, ueniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumptus ſeſtertia Quintiliano
Vt multum duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quàm filius: unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? exempla nouorum
Fatorum tranſi, felix, & pulcher, & acer,
Felix, & ſapiens, & nobilis, & generoſus
Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ,

Felix,orator quoque maximus,& iaculator.
Et ſi perfrixit,cantat bene.diſtat enim,quæ
Sydera te excipiant modo primos incipientem
Edere uagitus,& adhuc à matre rubentem.
SI FORTVNA *uolet,fies de rhetore conſul,*
Si uolet hæc eadem,fies de conſule rhetor.
Vẽtidius quid enim?quid Tullius?ánne aliud quàm
Sydus,& occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt,captiuis fata triumphos.
Felix ille tamen,coruo quoque rarior albo.
Pœnituit multos uanæ,ſterilíſque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus,atque Secundi
Carinatis,& hunc inopem uidiſtis Athenæ,
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Dij maiorum umbris tenuem:& ſine põdere terram,
Spirantéſque crocos,& in urna perpetuum uer,
Qui præceptorem ſancti uoluere parentis
Eſſe loco:metuens uirgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus:& cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Ruffum,atq; alios cædit ſua quæque iuuentus,
Ruffum,qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi,doctique Palæmonis affert
Quantũ grãmaticus meruit labor?& tamen ex hoc
Quodcunq; eſt(minus eſt autem quàm rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnitus ipſe,
Et qui diſpenſat,frangit ſibi:cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decreſcere, non aliter,quàm
Inſtitor hybernæ tegetis,niueíque caduci,
Dum modo non pereat,mediæ quòd noctis ab hora
Sediſti,qua nemo faber,qua nemo ſedebat,

Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, cum totus decolor eſſet
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat: ſed uos ſæuas imponite leges,
Vt præceptori uerborum regula conſtet,
Vt legat hiſtorias, authores nouerit omnes
Tanquam ungues, digitóſq; ſuos, ut forte rogatus
Dum petit, aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen, patriámque nouercæ
Archemori, dicat quot Aceſtes uixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus uini donauerit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Vt ſiquis cera uultum facit: exigite, ut ſit
Et pater ipſius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant uicibus: non eſt leue tot puerorum
Obſeruare manus, oculóſque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, & cum ſe uerterit annus,
Accipe uictori populus quod poſtulat aurum.

SATYRA VIII.

Tĕmata quid faciũt? quid prodeſt Põticæ lõgo
Sanguine cenſeri, pictóſq; oſtendere uultus
Maiorũ? & ſtantes in curribus AEmilianos?
Et Curios iam dimidios? naſúmque minorem
Coruini, & Galbam auriculis, naſóq; carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
Fumoſos equitum cum Dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male uiuitur? effigies quò
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox?

Ante Numantinos ſi dormire incipis ortu
Luciferi, quò ſigna duces, & caſtra mouebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare? ſi cupidus, ſi
Vanus, & Euganea quantumuis mollior agna?
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squallentes traducit auos? emptórque ueneni
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet ueteres exornent undique ceræ
Atria, NOBILITAS *ſola eſt, atq; unica uirtus.*
Paulus, uel Coſſus, uel Druſus moribus eſto,
Hos ante effigies maiorum pone tuorum,
Præcedant ipſas illi te conſule uirgas.
Prima mihi debes animi bona, ſanctus haberi,
Iuſtitiǽque tenax factis, dictiſque mereris,
Agnoſco procerem: ſalue Getulice, ſeu tu
Syllanus, quocunque alio de ſanguine rarus
Ciuis, & egregius patriæ contingis ouanti.
Exclamare libet populus quod clamat Oſiri
Inuento: quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? nanum cuiuſdam Atlanta uocamus:
AEthiopem cygnum: paruam, extortámque puellam,
Europen: canibus pigris, ſcabiéque uetuſta
Leuibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſiquid adhuc eſt,
Quod fremit in terris uiolentius. ergo cauebis,
Et metues, ne tu ſis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui, tecum eſt mihi ſermo Rubelli
Plance, tumes alto Druſorum ſanguine, tanquam
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes.

Vt te conciperet,quæ ſanguine fulget Iuli,
Non quæ uentoſo conducta ſub aggere texit:
Vos humiles,inquis,uulgi pars ultima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.
Aſt ego Cecropides.uiuas,& originis huius
Gaudia longa feras,tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies,ſolet hic defendere cauſas
Nobilis indocti,ueniet de plebe togata
Qui iuris nodos,& legum ænigmata ſoluat.
Hic petit Euphraten iuuenis,domitique Bataui
Cuſtodes aquilas,armis induſtrius:at tu
Nil niſi Cecropides,truncóque ſimillimus Hermæ.
Nullo quippe alio uincis diſcrimine,quàm quòd
Illi marmoreum caput eſt,tua uiuit imago.
Dic mihi Teucrorum proles,animalia muta
Quis generoſa putet,niſi fortia?nempe uolucrem
Sic laudamus equum,facili cui plurima palma
Feruet,& exultat rauco uictoria circo.
Nobilis hic,quocunque uenit de gramine,cuius
Clara fuga ante alios,& primus in æquore puluis.
Sed uenale pecus Corithæ,poſteritas &
Hirpini,ſi rara iugo uictoria ſedit.
Nil ibi maiorum reſpectus,gratia nulla
Vmbrarum,dominos pretijs mutare iubentur
Exiguis,tritóque trahunt epirhedia collo
Segnipedes,dignique molam uerſare Nepotis.
Ergo ut miremur te,non tua,primum aliquid da,
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus,dedimus,quibus omnia debes.
Hæc ſatis ad iuuenem,quem nobis fama ſuperbum
Tradit,& inflatum,plenúmque Nerone propinquo.

Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortuna:ſed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim,ſic ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas,miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.
Stratus humi palmes uiduas deſyderat ulmos.
Eſto bonus miles,tutor bonus,arbiter idem
Integer,ambiguæ ſiquando citabere teſtis
Incertáque rei,Phalaris licet imperet ut ſis
Falſus,& admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter uitam uiuendi perdere cauſas.
Dignus morte perit,cœnet licet oſtrea centum
Gaurana,& Coſmi toto mergatur aheno.
Expectata diu tandem prouincia cum te
Rectorem accipiet,pone iræ fræna,modúmque,
Pone & auaritiæ,miſerere inopum ſociorum.
Oſſa uides regum uacuis exhauſta medullis.
Reſpice quid moneant leges,quid curia mandet.
Præmia quanta bonos maneant,quàm fulmine iuſto
Et Capito,& Tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ Cilicum.ſed quid damnatio confert,
Cum Panſa eripiat,quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circunſpice pannis,
Iámque tace,furor eſt poſt omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim,nec uulnus erat par
Damnorum ſocijs florentibus,& modo uictis:
Plena domus tunc omnis,& ingens ſtabat aceruus
Nummorum,Spartana chlamys,conchylia Coa,
Et cum Parrhaſij tabulis,ſigníſque Myronis,
Phidiacum uiuebat ebur,necnon Polycleti

Multus ubique labor, raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres, referebant nauibus altis
Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.
Nũc ſocijs iuga pauca boum, & grex paruus equarũ:
Et pater armenti capto eripietur agello,
Ipſi deinde lares, ſiquod ſpectabile ſignum,
Siquis in ædicula deus unicus: hæc etenim ſunt
Pro ſummis, nam ſunt hæc maxima. deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios, unctámque Corinthum:
Deſpicias merito: quid enim reſinata iuuentus,
Cruráque totius facient tibi leuia gentis?
Horrida uitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricúmque latus, parce & meſſoribus illis,
Qui ſaturant urbem, circo, ſcenǽque uacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Aphros?
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus, & miſeris: tollas licet omne quod uſquã eſt
Auri atque argenti, ſcutum gladiúmque relinques,
Et iacula & galeam: ſpoliatis arma ſuperſunt.
Quod modo propoſui non eſt ſententia, uerum
Credite me uobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in coniuge crimen,
Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno,
Tunc licet à Pico numeres genus, altáque ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores ipſúmque Promethea ponas:
De quocunque uoles proauum tibi ſumito libro.

Quòd ſi præcipitem rapit ambitus, atque libido,
Si frangis uirgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures,
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, clarámque facem præferre pudendis.
OMNE *animi uitium tanto conſpectius in ſe*
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
Quò mihi te ſolitum falſas ſignare tabellas
In templis quæ fecit auus? ſtatuámque parentis
Ante triumphalem? quò? ſi nocturnus adulter
Tempora Santonico uelas adoperta cucullo?
Præter maiorum cineres, atque oſſa uolucri
Carpento rapitur pinguis Damaſippus, & ipſe,
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine conſul,
Nocte quidem, ſed luna uidet, ſed ſydera teſtes
Intendunt oculos, finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Damaſippus luce flagellum
Sumet, & occurſum nuſquam trepidabit amici
Iam ſenis, ac uirga prior innuet, atque maniplos
Soluet, & infundet iumentis hordea laſſis.
Interea dum lanatas, toruúmque iuuencum
More Numæ cædit Iouis ante altaria, iurat
Hipponam, & facies olida ad præſepia pictas:
Sed cum peruigiles placet inſtaurare popinas,
Obuius aſſiduo ſyrophœnix udus amomo
Currit, Idumeæ ſyrophœnix incola portæ,
Hoſpitis affectu dominum, regémque ſalutat,
Et cum uenali Cyanæ ſuccincta lagœna.
Defenſor culpæ dicet mihi, Fecimus & nos
Hæc iuuenes, eſto, deſiſti nempe, nec ultra
Fouiſti errorem: breue ſi quod turpiter audes.

Quædam cum prima reſecantur crimina barba,
Indulge ueniam pueris.Damaſippus ad illos
Thermarum calices,inſcriptáque lintea uadit
Maturus bello Armeniæ,Syriæque tuendis
Amnibus,& Rheno,atq; Iſtro.præſtare Neronem
Securum ualet hæc ætas:mitte oſtia Cæſar,
Mitte,ſed in magna legatum quære popina,
Inuenies aliquo cum percuſſore iacentem,
Permiſtum nautis,aut furibus,aut fugitiuis,
Inter carnifices,& fabros ſandapilarum,
Et reſupinati ceſſantia tympana Galli,
AEqua ubi libertas,communia pocula,lectus
Non alius cuiquam,nec menſa remotior ulli.
Quid facias talem ſortitus Pontice ſeruum?
Nempe in Lucanos,aut Tuſca ergaſtula mittas.
At uos Troiugenæ uobis ignoſcitis,& quæ
Turpia cerdoni,Voleſos,Brutóſque decebunt.
Quid,ſi nunquam adeo fœdis,adeóque pudendis
Vtimur exemplis,ut non peiora ſuperſint?
Conſumptis opibus uocem Damaſippe locaſti
Sippario,clamoſum ageres ut phaſma Catulli.
Laureolum uelox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me,dignus uera cruce,nec tamen ipſi
Ignoſcas populo:populi frons durior huius
Qui ſedet,& ſpectat triſcurria patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas,quanti ſua funera uendant,
Quid refert?uendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celſi prætoris uendere ludis.
Finge tamen gladios inde,atque hinc pulpita pone,
Quid ſatius,mortem ſic quiſquam exhorruit,ut ſit

Zelotypus Thymeles,ſtupidi collegæ Corinthi?
Res haud mira tamen,citharœdo principe natus
Nobilis,hæc ultra,quid erit niſi ludus?& illic
Dedecus urbis habes,nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem,aut falce ſupina.
Damnat enim tales habitus,& damnat,& odit,
Nec galea frontem abſcondit:mouet ecce tridentem
Poſtquam uibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit,nudum ad ſpectacula uultum
Erigit,& tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicæ,de faucibus aurea cum ſe
Porrigat,& longo iactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere,cum Graccho iuſſus pugnare ſecutor.
Libera ſi dentur populo ſuffragia,quis tam
Perditus,ut dubitet Senecam præferre Neroni,
Cuius ſupplicio non debuit una parari
Simia,nec ſerpens unus,nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen,ſed cauſa facit rem
Diſſimilem:quippe ille deis authoribus ultor
Patris erat cæſi media inter pocula,ſed nec
Electræ iugulo ſe polluit,aut Spartani
Sanguine coniugij,nullis aconita propinquis
Miſcuit in ſcena,nunquam cantauit Oreſtes,
Troica non ſcripſit.quid enim Virginius armis
Debuit ulciſci magis,aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſæua,crudáque tyrannide fecit?
Hæc opera,atque hæ ſunt generoſi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita ſaltu
Proſtitui,Graiáque apium meruiſſe coronæ.
Maiorum effigies habeant inſignia uocis,

Ante pedes Domiti longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, uel Antigones, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo.
Quis Catilina tuis natalibus, atque Cethegi
Inueniet quicquam ſublimius? arma tamen uos
Nocturna, & flammas domibus, templíſq; paraſtis,
Vt Braccatorum pueri, Senonúmque minores,
Auſi quod liceat tunica punire moleſta.
Sed uigilat conſul, uexilláque ueſtra coercet.
Hic nouus Arpinâs ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eques galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octauius abſtulit udo
Cædibus aſſiduis gladio: ſed Roma parentem
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinâs alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro,
Nodoſam poſt hæc frangebat uertice uitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra.
Hic tamen & Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excipit, & ſolus trepidantem protegit urbem.
Atq; ideo poſtquā ad Cimbros, ſtragémq; uolabāt,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera corui,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina. pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxilijs, atq; omni plebe Latina
Sufficiunt dijs infernis, terræque parenti.
Pluris enim Decij, quàm qui ſeruantur ab illis.

Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et faſces meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum clauſtra tyrannis
Exulibus iuuenes ipſius conſulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mutius, & quæ
Imperij fines Tyberinum uirgo notauit,
Occulta ad patres produxit crimina ſeruus
Matronis lugendus, at illos uerbera iuſtis
Afficiunt pœnis, & legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
AEacidæ ſimilis, Vulcaniáque arma capeſſas,
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas, longéque reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Maiorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATYRA IX.

S cire uelim quare toties mihi Næuole triſtis
Occurras fronte obducta, ceu Marſya uictus.
Quid tibi cũ uultu, qualẽ deprẽſus habebat
Rauola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſeruo.
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem uſuram præſtare paratus
Circuit, & fatuos non inuenit. unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conuiua ioco mordente facetus,
Et ſalibus uehemens intra pomeria natis.
Omnia nunc contra, uultus grauis, horrida ſiccæ

Sylua comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Præſtabit calidi circunlita faſcia uiſci,
Sed fruticante pilo neglecta, & ſquallida crura.
Quid macies ægri ueteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olímque domeſtica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia, ſumit utrunque
Inde habitum facies: igitur flexiſſe uideris
Propoſitum, & uitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Iſidis, & Ganymedẽ
Pacis, & aduectæ ſecreta palatia matris,
Et Cererem (nam quo non proſtat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus celebrare ſolebas,
(Quod taceo) atque ipſos etiam inclinare maritos.
Vtile & hoc multis uitæ genus, at mihi nullum
Inde operæ pretium, pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ duri, craſſique coloris,
Et male percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, uenǽque ſecundæ.
Fata regunt homines, fatum eſt in partibus illis,
Quas ſinus abſcondit: nam ſi tibi ſydera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nerui.
Quanuis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, & blandæ aſſidue, denſǽque tabellæ
Sollicitent, αὐτὸς γὰρ γλυκίος ἄνδρα κίναιδον.
Quod tamẽ ulterius monſtrũ, quàm mollis auarus?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, & ceuet, ponatur calculus, adſint
Cum tabula pueri, numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus, numerentur deinde labores,
An facile & pronum eſt agere intra uiſcera penem

Legitimum, atque illic heſternæ occurrere cœnæ?
Seruus erit minus ille miſer, qui foderit agrum,
Quàm dominum, ſed tu ſanè tener, & puerum te,
Et pulchrum, & dignum cyatho, cæloque putabas.
Vos humili aſſeclæ, uos indulgebitis unquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En cui tu uiridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum uer
Incipit, & ſtrata poſitus, longáque cathedra
Munera fœmineis tractas ſecreta calendis.
Dic paſſer cui tot montes, tot prædia ſeruas
Appula, tot miluos intra tua paſcua laſſos?
Te Trifolinus ager fœcundis uitibus implet,
Suſpectúmque iugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit uicturo dolia muſto?
Quàntum erat exhauſti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis? meliúſne hic ruſticus infans
Cum matre, & caſulis, & cum luſore catello
Cymbala pulſantis legatus fiet amici?
Improbus es, cum poſcis ait, ſed penſio clamat,
Poſce, ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam ſolers euaſit Vlyſſes.
Alter emendus erit, nanque hic non ſufficit, ambo
Paſcendi, quid agam bruma ſpirante? quid oro?
Quid dicam ſcapulis ſeruorum menſe Decembri,
Et pedibus? Durate, atque expectate cicadas?
Verum ut diſſimules, ut mittas cætera, quanto
Metiris pretio, quòd ni tibi deditus eſſem,
Deuotúſque cliens, uxor tua uirgo maneret?
Scis certe quibus iſta modis, quàm ſæpe rogaris,
Et quæ pollicitus, fugientem ſæpe puellam

Amplexu rapui,tabulas quoque ruperat,& iam
Signabat,tota uix hæc ego nocte redemi
Te plorante foris,teſtis mihi lectulus,& tu,
Ad quem peruenit lecti ſonus,& dominæ uox.
Inſtabile,ac dirimi cœptum,& iam penè ſolutum
Coniugium in multis domibus ſeruauit adulter.
Quò te circumagas?quæ prima,aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum eſt ingrate,ac perfide, nullũ,
Quòd tibi filiolus,uel filia naſcitur ex me?
Tollis enim,& libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta uiri,foribus ſuſpende coronas,
Iam pater es,dedimus quod famæ opponere poſſis.
Iura parentis habes,propter me ſcriberis hæres,
Legatum omne capis,necnon & dulce caducum.
Commoda præterea iunguntur multa caducis,
Si numerum,ſi tres impleuero,iuſta doloris
Næuole cauſa tui:contra tamen ille quid affert?
Negligit,atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.
Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice leuis,
Qui modo ſecretum commiſerat,ardet,& odit.
Tãquam prodiderim quicquid ſcio,ſumere ferrum,
Fuſte aperire caput,candelam apponere ualuis
Non dubitat,nec contemnas,aut deſpicias,quòd
His opibus nunquam cara eſt annona ueneni.
Ergo occulta teges,ut curia Martis Athenis.
O Corydon Corydon,ſecretum diuitis ullum
Eſſe putas?ſerui ut taceant,iumenta loquentur,
Et canis,& poſtes,& marmora,claude feneſtras,
Vela tegant rimas,iunge oſtia,tollito lumen

E medio,clament omnes,prope nemo recumbat,
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet,audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius,archimagiri,
Carptores:quod enim dubitant componere crimen
In dominos?quoties rumoribus ulciſcuntur
Baltea?nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem,& miſeram uinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges quicquid pauloante petebas
A nobis,taceant illi,ſed prodere malunt
Arcanum,quàm ſubrepti potare falerni,
Pro populo faciens quantum Lauſella bibebat.
Viuendum rectè cum propter plurima,tum his
Præcipuè cauſis,ut linguas mancipiorum
Contemnas:nam lingua mali pars peſſima ſerui.
Deterior tamen hic,qui liber non erit,illis
Quorum animas & farre ſuo cuſtodit,& ære.
Idcirco ut poſſim linguam contemnere ſerui,
Vtile conſilium modo,ſed commune dediſti:
Nũc mihi quid ſuades poſt damnũ temporis,& ſpes
Deceptas?feſtinat enim decurrere uelox
Floſculus anguſtæ,miſeræque breuiſſima uitæ
Portio,dum bibimus,dum ſerta,unguenta,puellas
Poſcimus,obrepit non intellecta ſenectus.
Ne trepida:nunquam pathicus tibi deerit amicus
Stantibus,& ſaluis his collibus,undique ad illos
Conueniunt & carpentis,& nauibus omnes,
Qui digito ſcalpunt uno caput:altera maior
Spes ſupereſt,tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus,at mea Clotho
Et Lacheſis gaudent,ſi paſcitur inguine uenter.

O parui,noſtrique lares,quos thure minuto,
Aut farre,& tenui ſoleo exornare corona,
Quãdo ego figam aliquid,quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete,& baculo?uiginti millia fœnus
Pignoribus poſitis,argenti uaſcula puri,
Sed quæ Fabricius cenſor notet,& duo fortes
De grege Mæſorum,qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoſo inſiſtere circo.
Sit mihi præterea curuus cælator,& alter,
Qui multas facies pingat cito,ſufficiunt hæc.
Quando ego pauper ero,uotum miſerabile, nec ſpes
His ſaltem:nam cum pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de naue petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo.

SATYRA X.

Omnibus in terris,quæ ſunt à Gadibus uſque
Aurorã,& Gangem, pauci dinoſcere poſſunt
Vera bona,atque illis multũ diuerſa, remota
Erroris nebula:quid enim ratione timemus,
Aut cupimus?quid tam dextro pede concipis,ut te
Conatus non pœniteat,uotíque peracti?
Euertêre domos totas optantibus ipſis
Dij faciles,nocitura toga,nocitura petuntur
Militia,& torrens dicendi copia,multis
Et ſua mortifera eſt facundia.uiribus ille
Confiſus perijt,admirandíſque lacertis.
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strãgulat,& cuncta exuperans patrimonia cenſus,
Quanto delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur,iuſſúque Neronis

Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clauſit, & egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors, rarus uenit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti uaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus gladium: contúmque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit uacuus coram latrone uiator.
Prima ferè uota, & cunctis notiſſima templis,
Diuitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro: ſed nulla aconita bibuntur
Fictilibus, tunc illa time, cum pocula ſumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Idmne igitur laudas, quod de ſapientibus alter
Ridebat, quoties à limine mouerat unum,
Protulerátque pedem, flebat contrarius alter?
Sed facilis cuiuis rigidi cenſura cachinni,
Mirandum eſt unde ille oculis ſuffecerit humor.
Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus, quanquam non eſſet urbibus illis
Prætexta, & trabeæ, faſces, lectica, tribunal.
Quid ſi uidiſſet prætorem in curribus altis
Extantem, & medio ſublimem in puluere circi
In tunica Iouis, & pictæ ſarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnǽque coronæ
Tantum orbem, quanto ceruix non ſufficit ulla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi conſul
Ne placeat curru ſeruus portatur eodem.
Da nunc & uolucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad fræna Quirites,
Defoſſa in loculis, quos ſportula fecit amicos.

Tunc quoque materiam riſus inuenit ad omnes
Occurſus hominum, cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe uiros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, craſſóque ſub aere naſci.
Ridebat curas, necnon & gaudia uulgi,
Interdum & lachrymas, cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet unguẽ.
Ergo ſuperuacuáque, aut pernitioſa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare deorum.
Quoſdam præcipitat ſubiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atque inſignis honorum
Pagina, deſcendunt ſtatuæ, reſtémque ſequuntur.
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis:
Iam ſtridunt ignes, iam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Seianus, deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli, pelues, ſartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatúmque bouem, Seianus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes: quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, ſi quid mihi credis, amaui
Hunc hominem: ſed quo cecidit ſub crimine? quiſnã
Delator? quibus indicijs? quo teſte probauit?
Nil horum, uerboſa & grandis epiſtola uenit
A Capreis: bene habet, nil plus interrogo: ſed quid
Turba tremẽs? ſequitur fortunam, ut ſemper, & odit
Damnatos: idem populus, ſi Nortia Tuſco
Fauiſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Seianum diceret hora
Auguſtum, iam pridem, ex quo ſuffragia nulli

Vendimus, effugit curas. nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat.
Pana, & Circenſes. perituros audio multos:
Nil dubium, magna eſt fornacula, pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram,
Quàm timeo uictus ne pœnas exigat Aiax,
Vt male defenſus, curramus præcipites, &
Dum iacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem,
Sed uideant ſerui, nequis neget, & pauidum in ius
Ceruice aſtricta dominum trahat: hi ſermones
Tunc de Seiano, ſecreta hæc murmura uulgi.
Víſne ſalutari ſicut Seianus? habere.
Tantundem? atque illi ſellas donare curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis anguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? uis certe pila, cohortes,
Egregios equites, & caſtra domeſtica, quid ni
Hæc cupias? & qui nolunt occidere quenquam,
Poſſe uolunt, ſed quæ præclara, & proſpera tanti,
Vt rebus lætis par ſit menſura malorum?
Huius qui trahitur prætextam ſumere mauis?
An Fidenarum, Gabiorúmque eſſe poteſtas?
Et de menſura ius dicere? uaſa minora
Frangere pannoſus uacuis ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Seianum. nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos? quid Pompeios euertit? & illum,

Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque numinibus uota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde & uulnere pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.
Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Mineruam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ uernula capſæ:
Eloquio, ſed uterque perit orator, utrunque
Largus, & exundans leto dedit ingenij fons.
Ingenio manus eſt, & ceruix cæſa, nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me conſule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet: ridenda poemata malo,
Quàm te conſpicuæ diuina Philippica famæ,
Volueris à prima quæ proxima: ſæuus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem fræna theatri.
Dijs ille aduerſis genitus, fatóque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligne lippus
À carbone, & forcipibus, gladióſque parante
Incude, in luteo Vulcano ad rhetora miſit.
Bellorum exuuiæ, truncis affixa trophæis
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone iugum, uictǽque triremis
Apluſtre, & ſummo triſtis captiuus in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Graiúſque ac Barbarus induperator
Erexit: cauſas diſcriminis, atque laboris

Inde habuit:tanto maior famæ ſitis eſt,quàm
Virtutis:quis enim uirtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas?patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum,& laudis,titulíque cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus,ad quæ
Diſcutienda ualent ſterilis mala robora ficus,
Quandoquidē data ſunt ipſis quoq; fata ſepulchris.
Expende Hannibalem:quot libras in duce ſummo
Inuenies?hic eſt,quem non capit Aphrica Mauro
Perfuſa Oceano,Nilóque admota tepenti.
Rurſus ad AEthiopum populos,alióſque Elephātos,
Additur imperijs Hiſpania,Pyrenæum
Tranſilit,oppoſuit natura Alpémque niuémque,
Diduxit ſcopulos,& montem rupit aceto.
Iam tenet Italiam,tamen ultra pergere tendit,
Actum,inquit,nihil eſt,ni Pœno milite portas
Frangimus,& media uexillum pono Suburra.
O qualis facies,& quali digna tabella,
Cum Getûla ducem portaret bellua luſcum.
Exitus ergo quis eſt?ô gloria,uincitur idem
Nēpe,& in exilium præceps fugit,atq; ibi magnus,
Mirandúſque cliens ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat uigilare tyranno.
Finem animæ,quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladij,non ſaxa dabunt,non tela,ſed ille
Cannarum uindex,ac tanti ſanguinis ultor
Annulus.I demens,& ſæuas curre per Alpes,
Vt pueris placeas,& declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis,
AEſtuat infelix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis,paruáque Seripho.

Cum tamen à figulis munitam intrauerit urbem,
Sarcophago contentus erit. MORS ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula: creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria, cum ſtratum claſſibus iiſdem,
Suppoſitúmque rotis ſolidum mare. credimus altos
Defeciſſe amnes, epotáque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
In Corum, atque Eurum ſolitus ſæuire flagellis
Barbarus, AEolio nunquam hoc in carcere paſſos,
Ipſum compedibus, qui uinxerat Ennoſigæum.
Mitius id ſanè, quod non & ſtigmate dignum
Credidit, huic quiſquam uellet ſeruire deorum?
Sed qualis rediit? nempe una naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da ſpatium uitæ, multos da Iuppiter annos,
Hoc recto uultu, ſolum hoc & pallidus optas.
Sed quàm continuis & quantis longa ſenectus
Plena malis: deformẽ, & tetrum ante omnia uultũ,
Diſſimilémque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendentéſque genas, & tales aſpice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In uetula ſcalpit iam mater ſimia bucca.
Plurima ſunt iuuenum diſcrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multum hic robuſtior illo,
Vna ſenum facies, cum uoce trementia labra.
Et iam leue caput, madidíque infantia naſi.
Frangendus miſero gingiua panis inermi,
Vſqueadeo grauis uxori, natíſque, ſibíque,

Vt captatori moueat faſtidia Coſſo.
Non eadem uini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio: uel ſi
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et quamuis tota palpetur nocte, iacebit:
A'nne aliquid ſperare poteſt hæc inguinis ægri
Canicies? quid, quòd merito ſuſpecta libido eſt,
Quæ Venerem affectat ſine uiribus? aſpice partis
Nũc damnum alterius. nam quæ cantante uoluptas,
Sit licet eximius citharœdus? ſitue Seleucus,
Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna.
Quid refert magni ſedeat qua parte theatri,
Qui uix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? clamore opus eſt, ut ſentiat auris
Quem dicat ueniſſe puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido iam corpore ſanguis
Febre calet ſola: circunſilit agmine facto
Morborum omne genus, quorum ſi nomina quæras,
Promptius expediã, quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno,
Quot Baſilus ſocios, quot circunſcripſerit Hirrus
Pupillos, quot longa uiros exorbeat uno
Maura die, quot diſcipulos inclinet Amillus,
Percurram citius quot uillas poſſideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis inuidet, huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis,
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore uolat pleno mater ieiuna, ſed omni

Membrorum damno maior dementia, quæ nec
Nomina ſeruorum, nec uultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnauit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. nam codice ſæuo
Hæredes uetat eſſe ſuos, bona tota feruntur
Ad Phialen, tantum artificis ualet halitus oris,
Quòd ſteterat multis in carcere fornicis annis.
Vt uigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum, rogus aſpiciendus amatæ
Coniugis, & fratris, plenǽque ſororibus urnæ.
Hæc data pœna diu uiuentibus, ut renouata
Semper clade domus multis in luctibus, ínque
Perpetuo mœrore, & nigra ueſte ſeneſcant.
Rex Pylius (magno ſi quicquam credis Homero)
Exemplum uitæ fuit à cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſecula mortem
Diſtulit, atque ſuos iam dextra computat annos,
Quíque nouum toties muſtum bibit: oro parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, cum uidet acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo.
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus ueniſſet ad umbras
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lachrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſáque Polyxena palla,
Si foret extinctus diuerſo tempore, quo iam

Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia uidit
Euerſa, & flammis Aſiam, ferróque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Iouis, ut uetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miſerabile collum
Præbet, ab ingrato iam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis: ſed torua canino
Latrauit rictu, quæ poſt hunc uixerat uxor.
Feſtino ad noſtros, & regem tranſeo Ponti:
Et Crœſum, quem uox iuſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ iuſſit ſpatia ultima uitæ.
Exilium, & carcer Minturnarúmque paludes,
Et mendicatus uicta Carthagine panis
Hinc cauſas habuere: quid illo ciue tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
Si circunducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico uellet deſcendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, ſed multæ urbes, & publica uota
Vicerunt: igitur fortuna ipſius, & urbis
Seruatum uicto caput abſtulit: hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, cecidítque Cethegus
Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.
Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris fanum uidet anxia mater
Vſque ad delicias notorum: Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed uetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit, cuperet Rutilæ Virginia gibbum

Accipere,atque ſuam Rutilæ dare. filius autem
Corporis egregij miſeros,trepidóſque parentes
Semper habet,rara eſt adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ,ſanctos licet horrida mores
Tradiderit domus,ac ueteres imitata Sabinas.
Præterea caſtum ingenium,uultúmque modeſtum
Sanguine feruentem tribuat natura benigna
Larga manu:quid enim puero conferre poteſt plus
Cuſtode,& cura natura potentior omni?
Non licet eſſe uiros:nam prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia.nullus ephebum
Deformem ſæua caſtrauit in arce tyrannus,
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem,uel
Strumoſum,atque utero pariter,gibbóque tumentẽ.
Nunc ergo iuuenis ſpecie lætare tui,quem
Maiora expectant diſcrimina:fiet adulter
Publicus,& pœnas metuet quaſcunque mariti
Exigere irati:nec erit felicior aſtro
Martis,ut in laqueos nunquam incidat.exigit autẽ
Interdum ille dolor plus,quàm lex ulla dolori
Conceſſit.necat hic ferro,ſecat ille cruentis
Verberibus,quoſdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ,mox cum dederit Seruilia nummos,
Fiet & illius quem non amat,eruet omnem
Corporis ornatum:quid enim ulla negauerit udis
Inguinibus;ſiue eſt hæc Hippia,ſiue Catulla?
Deterior totos habet illic fœmina mores.
Sed caſto quid forma nocet?quid profuit olim
Hippolyto graue propoſitum?quid Bellerophonti?

Erubuit nempe hæc ceu faſtidita repulſa.
Nec Sthenobœa minus quàm Creſſa excanduit,& ſe
Concuſſere ambæ.mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admouet.elige quidnam
Suadendum eſſe putas,cui nubere Cæſaris uxor
Deſtinat:optimus hic,& formoſiſſimus idem
Gentis patriciæ rapitur miſer extinguendus
Meſſalinæ oculis:dudum ſedet illa parato
Flammeolo,Tyriúſque palàm genialis in hortis
Sternitur,& ritu decies centena dabuntur
Antiquo,ueniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta,& paucis commiſſa putabas,
Nonniſi legitime uult nubere.quid placeat,dic,
Ni parêre uelis,pereundum eſt ante lucernas.
Si ſcelus admittas,dabitur mora paruula,dum res
Nota urbi,& populo,contingat principis aures.
Dedecus ille domus ſciet ultimus,interea tu
Obſequere imperio,ſi tanti eſt uita dierum
Paucorum,quicquid leuius,meliúſque putaris,
Præbēda eſt gladio pulchra hæc,& cādida ceruix.
Nil ergo optabunt homines?ſi conſilium uis,
Permittes ipſis expendere numinibus,quid
Conueniat nobis,rebúſque ſit utile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæque dabunt dij.
Charior eſt illis homo,quàm ſibi.nos animorum
Impulſu,& cæca,magnáque cupidine ducti
Coniugium petimus,partúmque uxoris:at illis
Notum qui pueri,qualíſque futura ſit uxor.
Vt tamen & poſcas aliquid,uoueáſque ſacellis
Exta,& candiduli diuina tomacula porci,
Orandum eſt,ut ſit mens ſana in corpore ſano.

Fortem poſce animum, & mortis terrore carentem,
Qui ſpatium uitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcunque labores,
Neſciat iraſcī, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, ſæuóſque labores,
Et Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monſtro, quod ipſe tibi poſſis dare, ſemita certe
Tranquillæ per uirtutem patet unica uitæ.
NVLLVM *numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed te*
Nos facimus Fortuna deam, cæló que locamus.

SATYRA XI.

Tticus eximie ſi cœnat, lautus habetur:
A *Si Rutil⁹, demés: quid enim maiore cachinno*
Excipitur uulgi, q̃ pauper Apicius? omnis
Conuictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. nam dum ualida, ac iuuenilia membra
Sufficiunt galeæ, dúmq; ardens ſanguine fertur
Non cogente quidem, ſed nec prohibente tribuno
Scripturus leges, & regia uerba laniſtæ.
Multos porrò uides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli,
Et quibus in ſolo uiuendi cauſa palato eſt.
Egregius cœnat, meliúſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus iam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretijs obſtantibus, interius ſi
Attendas, magis illa iuuant quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, uel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire guloſum

Fictile,ſic ueniunt ad miſcellanea ludi.
Refert ergo quis hæc eadem paret:in Rutilo nam
Luxuria eſt,in Ventidio laudabile nomen
Sumit,& à cenſu famam trahit.illum ego iure
Deſpiciam,qui ſcit quanto ſublimior Athlas
Omnibus in Libya ſit montibus,hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus,è cælo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.
Figendum,& memori tractandum pectore,ſiue
Coniugium quæras,uel ſacri in parte ſenatus
Eſſe uelis:nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites,in qua ſe traducebat Vlyſſes
Ancipitem.ceu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas,te conſule,dic tibi quis ſis.
Orator uehemens,an Curtius,an Matho,buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ,ſpectandáque rebus
In ſummis,minimis,etiam cum piſcis emetur,
Nec mulum cupias,cum ſit tibi gobio tantum
In loculis:quis enim te deficiente crumena,
Et creſcente gula manet exitus,ære paterno,
Ac rebus merſis in uentrem,fœnoris,atque
Argenti grauis,& pecorum,agrorúmq; capacem?
Talibus à dominis poſt cuncta nouiſſimus exit
Annulus,& digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres,nec funus acerbum
Luxuriæ,ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerunque gradus,conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur.inde ubi paulum
Neſcio quid ſupereſt,& pallet fœnoris autor,
Qui uertêre ſolum,Baias,& ad oſtia currunt.
Cedere nanque foro iam non tibi deterius,quàm

AEſquilias à feruenti migrare Suburra.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mæſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta, morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex urbe pudorem.
Experiêre hodie nunquid pulcherrima dictu
Perſice non præſtem uita, nec moribus, & re,
Sed laudem ſiliquas occultus ganeo, pultes.
Coram alijs dictem puero, ſed in ore placentas.
Nam cum ſis conuiua mihi promiſſus, habebis
Euandrum, uenies Tyrinthius, aut minor illo
Hoſpes, & ipſe tamen contingens ſanguine cælum,
Alter aquis, alter flammis ad ſydera miſſus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tyburtino ueniet pinguiſſimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, inſcius herbæ,
Necdum auſus uirgas humilis mordere ſalicti,
Qui plus lactis habet, quàm ſanguinis, & montani
Aſparagi, poſito quos legit uillica fuſo.
Grandia præterea, tortóque calentia fœno
Oua adſunt ipſis cum matribus, & ſeruatæ
Parte anni, quales fuerant in uitibus, uuæ,
Signinum, Syriúmque pyrum. de corbibus ijſdem
AEmula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, & crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri iam luxurioſa ſenatus
Cœna fuit, Curius paruo quæ legerat horto
Ipſe focis breuibus ponebat oluſcula, quæ nunc
Squallidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit calidæ ſapiat quid uulua popinæ.

Sicci terga ſuis rara pendentia crate
Moris erat quondam feſtis ſeruare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente noua, ſiquam dabat hoſtia, carne,
Cognatorum aliquis titulo ter conſulis, atque
Caſtrorum imperijs, & dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturius ibat,
Erectum domito referens à monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durúmq; Catonem,
Et Scauros, & Fabricios, rigidíque ſeueros
Cenſoris mores etiam collega timeret,
Nemo inter curas, & ſeria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum.
Sed nudo latere, & paruis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque ſupellex.
Tunc rudis, & Graias mirari neſcius artes,
Vrbibus euerſis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Vt phaleris gauderet equus, cælatáque caſſis
Romuleæ ſimulachra feræ manſueſcere iuſſæ
Imperij fato, & geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis, & haſta,
Pendentíſque Dei perituro oſtenderet hoſti.
Argenti quod erat ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tuſco farrata catino
Omnia tunc, quibus inuideas, ſi liuidulus ſis.
Templorum quoq; maieſtas præſentior, & uox
Nocte ferè media, mediámque audita per urbem

Littore ab Oceani Gallis uenientibus,& dijs
Officium uatis peragentibus,his monuit nos,
Hanc rebus Latijs curam præſtare ſolebat
Fictilis,& nullo uiolatus Iuppiter auro.
Illa domi natas,noſtráque ex arbore menſas
Tempora uiderunt,hos lignum ſtabat in uſus,
Annoſam ſi forte nucem deiecerat Eurus.
At nunc diuitibus cœnandi nulla uoluptas,
Nil rhombus,nil dama ſapit,putêre uidentur
Vnguenta,atque roſæ,latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur,& magno ſublimis pardus hiatu
Dentibus ex illis,quos mittit porta Syenes.
Et Mauri celeres,& Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Iam nimios,capitíque graues.hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho bilis.nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quòd ferreus.ergo ſuperbum
Conuiuam caueo,qui me ſibi comparat,& res
Deſpicit exiguas.adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris,nec teſſellæ,nec calculus ex hac
Materia:quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea:non tamen his ulla unquam obſonia fiunt
Rancidula,haud ideo peior gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit,cui cedere debeat omnis
Pergula,diſcipulus Tripheri doctoris,apud quem
Sumine cum magno lepus,atq; aper,& pygargus,
Et Scythicæ uolucres,& phœnicopterus ingens,
Et Getûlus orix,hebeti lautiſſima ferro
Cæditur,& tota ſonat ulmea cœna Suburra.
Nec fruſtum capreæ ſubducere,nec latus aphræ
Nouit auis noſter tyrunculus,ac rudis omni

Tempore, & exiguæ fruſtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, & paucis aſſibus emptos
Porriget incultus puer, atque à frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius, non à mangone petitus
Quiſquam erit, & magno, cum poſcis, poſce Latine.
Idem habitus cunctis, tonſi, erectique capilli,
Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius, ille bubulci:
Suſpirat longo non uiſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis deſyderat hœdos:
Ingenui uultus puer, ingenuíque pudoris,
Quales eſſe decet, quos ardens purpura ueſtit,
Nec pugillares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec uellendas iam præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pauidus tegit inguina gutto.
Hic tibi uina dabit diffuſa in montibus illis
À quibus ipſe uenit, quorum ſub uertice luſit.
Nanq; una, atque eadem uini patria, atq; miniſtri.
Forſitan expectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſúque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Diuitis urticæ: maior tamen iſta uoluptas
Alterius ſexus: magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta urina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus, audiat ille
Teſtarum crepitus cum uerbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet, ille fruatur
Vocibus obſcœnis, omníque libidinis arte.
Qui Lacædemonium pedemate lubricat orbem.
Nanque ibi fortunæ ueniam damus, alea turpis,

Turpe & adulterium mediocribus, hæc eadem illi
Omnia cum faciant, hilares, nitidíque uocantur.
Noſtra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert tales uerſus qua uoce legantur?
Sed nunc dilatis auerte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec prima ſi luce egreſſa, reuerti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida ſuſpectis referens multitia rugis,
Vexatáſq; comas, & uultum, aurémque calentem.
Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen,
Pone domum, & ſeruos, & quicquid frangitur illis,
Aut perit, ingratos ante omnia pone ſodales.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula palmæ
Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum prætor ſedet, ac mihi pace
Immenſæ, nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum uiridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam, attonitámque uideres
Hanc urbem, ueluti Cannarum in puluere uictis
Conſulibus. ſpectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponſio, quos cultæ decet aſſediſſe puellæ.
Noſtra bibat uernum contracta cuticula ſolem,
Effugiátque togam, iam nunc in balnea ſalua
Fronte licet uadas, quanquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam, facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia uitæ

Magna uoluptates commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

N Atali Coruine die mihi dulcior hæc lux,
Qua feſtus promiſſa deis animalia ceſpes
Expectat, niueam reginæ cædimus agnam.
Par uellus dabitur pugnanti Gorgone Maura,
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem
Tarpeio ſeruata Ioui, frontémque coruſcat,
Quippe ferox uitulus templis maturus, & aræ,
Spargendúſq; mero, quem iam pudet ubera matris
Ducere, qui uexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſque affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, & à grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendáque paſſi
Nuper & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, & fulguris ictum
Euaſi, denſæ cælum abſcondere tenebræ
Nube una, ſubitúſque antemnas impulit ignis,
Cum ſe quiſque illo percuſſum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium uelis ardentibus, omnia fiunt
Talia, tam grauiter, ſiquando poetica ſurgit
Tempeſtas: genus ecce aliud diſcriminis, audi,
Et miſerere iterùm, quanquam ſint cætera ſortis
Eiuſdem, pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam uotiua teſtantur fana tabella
Plurima. (pictores quis neſcit ab Iſide paſci?)

Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cum plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum uentis, imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea ſunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare uolens etiam pulcherrima, ueſtem
Purpuream, teneris quoque Mecœnatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bœticus adiuuat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratêra capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, uel coniuge Fuſci.
Adde & baſcaudas, & mille eſcaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebúſque ſalutem?
Non propter uitam faciunt patrimonia quidam,
Sed uitio cæci propter patrimonia uiuunt.
Iactatur rerum utilium pars maxima, ſed nec
Damna leuant tunc aduerſis urgentibus, illuc
Decidit, ut malum ferrò ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis ultima quando
Præſidia afferimus, nauem factura minorem.
I nunc, & uentis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quattuor, ac ſeptem, ſi ſit latiſſima teda.

Mox cum reticulis, & pane, & uentre lagœnæ,
Aſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam iacuit planũ mare, tempora poſtquã
Proſpera uectoris, fatũmque ualentius Euro,
Et pelago, poſtquam Parcæ *meliora benigna*
Penſa manu ducunt hilares, & staminis albi
Lanificæ, modica non multo fortior aura
Ventus adeſt, inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extenſis, & quod ſuperauerat unum,
Velo prora ſuo iam deficientibus Auſtris,
Spes uitæ cum ſole redit, tum gratus Iulo,
Atque nouercali ſedes prælata Lauino,
Conſpicitur ſublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus *mirabile ſumen,*
Et nunquam uiſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles,
Tyrrhenámq; Pharon, *porrectáq; brachia rurſus,*
Quæ pelago occurrũt medio, longéq; relinquunt
Italiam. *non ſic igitur mirabere portus,*
Quos natura dedit: ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit Baianæ *peruia cymbæ.*
Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi uertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri, linguis animúſque fauentes,
Sertáque delubris, & farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebámque urentem,
Iam ſequar, & ſacro, quod præſtat, rite peracto
Inde domum repetam, graciles ubi parua coronas
Accipiunt fragili ſimulachra nitentia cera,
Hic noſtrum placabo Iouem, *laribúſque paternis*
Thura dabo, atque omnes uiolæ iactabo colores.

Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc Coruine, *Catullus,*
Pro cuius reditu tot pono altaria, paruos
Tres habet hæredes. libet expectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili: uerum hæc nimia eſt impenſa, coturnix
Nulla unquam pro patre cadet. ſentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, *&* Pacius *orbi,*
Legitime fixis ueſtitur tota tabellis
Porticus. exiſtunt qui promittant hecatomben.
Quatenus hic non ſunt nec uenales elephantes,
Nec Latio, *aut uſquam noſtro ſub ſydere talis*
Bellua concipitur, ſed furua gente petita:
Arboribus Rutulis, *&* Turni *paſcitur agro*
Cæſaris armentum, nulli ſeruire paratum
Priuato, ſiquidem Tyrio *ſeruire ſolebant*
Hannibali, *& noſtris ducibus, regique* Moloſſo
Horum maiores, & dorſo ferre cohortes
Partem aliquam belli, & euntem in prælia turmã.
Nulla igitur mora per Nouiũ, *mora nulla per* Iſtrum
Pacuuium, *quin illud ebur ducatur ad aras,*
Et cadat ante lares Gallitæ *uictima ſacra*
Tantis digna deis, & captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, uouebit
De grege ſeruorum magna, & pulcherrima quæq;
Corpora, uel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet uittas: & ſiqua eſt nubilis illi
Iphigenia *domi, dabit hanc altaribus, & ſi*
Non ſperat tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem, nec comparo teſtamento

Mille rates: nam ſi libitinam euaſerit æger,
Delebit tabulas incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſanè mirandum, atque omnia ſoli
Forſan Pacuuio breuiter dabit, ille ſuperbus
Incedet uictis riualibus. ergo uides, quàm
Grande operæpretium faciat iugulata Mycenis.
Viuat Pacuuius quæſo, uel Neſtora totum,
Poſſideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquam, nec ametur ab ullo.

SATYRA XIII.

E Xemplo quodcunq; malo committitur, ipſi
Diſplicet autori. prima eſt hæc ultio, quòd ſe
Iudice, nemo nocēs abſoluitur, improba quãuis
Gratia fallacis prætoris uicerit urnam.
Quid ſentire putas omnes Caluine recenti
De ſcelere, & fidei uiolatæ crimine? ſed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Iacturæ te mergat onus, nec rara uidemus
Quæ pateris, caſus multis hic cognitus, ac iam
Tritus, & è medio Fortunæ ductus aceruo.
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe uiri, nec uulnere maior.
Tu quamuis leuium minimam, exiguámq; malorum
Particulam uix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quòd non reddat amicus
Depoſitum. ſtupet hæc, qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio conſule natus.
At nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem ſacris quæ dat præcepta libellis
Victrix Fortunæ ſapientia. DICIMVS autem

Hos quoque felices, qui ferre incommoda uitæ,
Nec iactare iugum uita didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem?
Perfidiam, fraudes, atq; omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio, uel pyxide nummos?
RARI *quippe boni: numero uix ſunt totidem, quot*
Thebarum portæ, uel diuitis oſtia Nili.
Nona ætas agitur, peioráque ſecula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen, & à nullo poſuit natura metallo.
Nos hominum, diuûmque fidem clamore ciemus,
Quanto Feſſidium *laudat uocalis agentem*
Sportula. dic ſenior bulla digniſſime, neſcis
Quas habeat Veneres *aliena pecunia, neſcis*
Quem tua ſimplicitas riſum uulgò moueat, cum
Exigis à quoquam ne peieret, & putet ullis
Eſſe aliquod numen templis, aráque rubenti?
Quondam hoc indigenæ uiuebãt more prius quàm
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc cum uirguncula Iuno,
Et priuatus adhuc Idæis Iuppiter *antris,*
Nulla ſuper nubes conuiuia cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, *formoſa nec* Herculis *uxor*
Ad cyathos, & iam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa *nigra taberna.*
Prandebat ſibi quiſque deus, nec turba deorum
Talis, ut eſt hodie, contentáque ſydera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta *minori*
Pondere: nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton,
Nec rota, nec furiæ, nec ſaxum, aut uulturis atri

Pœna,ſed infernis hilares ſine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas,& morte piandum,
Si iuuenis uetulo non aſſurrexerat,& ſi
Barbato cuicunque puer,licet ipſe uideret
Plura domi farra,& maiores glandis aceruos.
Tam uenerabile erat præcedere quatuor annis,
Primáque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat ueterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides,& Tuſcis digna libellis,
Quǽque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium ſanctúmq; uirum ſi cerno,bimembri
Hoc monſtrum puero,& miranti iam ſub aratro
Piſcibus inuentis,& fœtæ comparo mulæ,
Sollicitus tanquam lapides effuderit imber,
Examénque apium longa conſederit uua
Culmine delubri,tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris,& lactis uorticæ torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega,quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo?maiorem tertius illa
Summam,quam patulæ uix ceperat angulus arcæ?
Tam facile,& pronũ eſt ſuperos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat.aſpice quanta
Voce neget,quæ ſit ficti conſtantia uultus.
Per ſolis radios,Tarpeiáque fulmina iurat,
Et Martis frameam,& Cyrrhæi ſpicula uatis,
Per calamos uenatricis,pharetrámque puellæ,
Pérque tuum pater AEgæi Neptune tridentem,
Addit & Herculeos arcus,haſtámque Mineruæ,

Quicquid habent telorum armamentaria cæli.
Si uero & pater eſt,Comedam,inquit,flebile nati
Sinciput elixi,Pharióque madentis aceto.
Sunt qui in Fortunæ iam caſibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri
Natura uoluente uices & lucis,& anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Eſt alius metuens ne crimen pœna ſequatur,
Hic putat eſſe deos,& peierat,atque ita ſecum,
Decernat quodcunque uolet de corpore noſtro
Iſis,& irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo uel cæcus teneam,quos abnego,nummos.
Et phthiſis,& uomicæ putres,& dimidium crus
Sunt tanti?pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas,ſi non eget Anticyra,nec
Archigene.quid enim uelocis gloria plantæ
Præſtat,& eſuriens Piſææ ramus oliuæ?
Vt ſit magna,tamen certe lenta ira deorum eſt.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me uenient?ſed & exorabile numen
Fortaſſe experiar,ſolet his ignoſcere.multi
Committunt eadem diuerſo crimina fato.
Ille crucem pretium ſceleris tulit,hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant.tunc te ſacra ad delubra uocantem
Præcedit,trahere immo ultro,ac uexare paratus.
Nam cum magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur à multis fiducia.mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus ſcurra Catulli.
Tu miſer exclamas,ut Stentora uincere poſſis,
Vel potius quantum gradiuus Homericus,audis

Iuppiter hæc? nec labra moues, cum mittere uocem
Debueras uel marmoreus, uel aheneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura ſoluta
Ponimus, & ſectum uituli iecur, albáque porci
Omenta? ut uideo nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter ueſtras, ſtatuámque Batilli.
Accipe quæ contra ualeat ſolatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica diſtantia, non Epicurum
Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubij medicis maioribus ægri,
Tu uenam uel diſcipulo committe Philippi,
Si nullum in terris tam deteſtabile factum
Oſtendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te ueto, nec plana faciem contundere palma,
Quandoquidem accepto claudenda eſt ianua dãno,
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera. nemo dolorem
Fingit in occaſu, ueſtem diducere ſummam
Contentus, uexare oculos humore coacto,
Ploratur lachrymis amiſſa pecunia ueris.
Sed ſi cuncta uides ſimili fora plena querela,
Si decies lectis diuerſa in parte tabellis
Vana ſuperuacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipſorum quos littera, gemmáque princeps
Sardonychus, loculis quæ cuſtoditur eburnis.
Te nunc delicias extra communia cenſes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos uiles pulli nati infelicibus ouis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina: confer

Conductum latronem, incendia ſulphure cœpta,
Atque dolo, primos cum ianua colligit ignes:
Confer & hos ueteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, uel antiquo poſitas à rege coronas.
Hæc ibi ſi non ſunt, minor extat ſacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipſam
Neptuni, qui bracteolam de Caſtore ducat,
An dubitet, ſolitus totum conflare tonantem?
Confer & artifices, mercatorémque ueneni,
Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduerſis innoxia ſimia fatis.
Hæc quota pars ſcelerum, quæ cuſtos Gallicus urbis
Vſque à lucifero, donec lux occidat, audit.
Humani generis mores tibi noſſe uolenti
Sufficit una domus: paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquam illinc ueneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroe craſſo maiorem infante mamillam?
Cærula quis ſtupuit Germani lumina? flauam
Cæſariem? & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura eſt omnibus una.
Ad ſubitas Thracum uolucres, nubémque ſonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis,
Mox impar hoſti, raptúſque per aera curuis
Vnguibus à ſæua fertur grue: ſi uideas hoc
Gentibus in noſtris, riſu quatiere: ſed illic
Quanquam eadem aſſidue ſpectentur prælia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non eſt altior uno.
Nulláne periuri capitis, fraudíſque nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc grauiore catena.

Protinus, & noſtro (quid plus uelit ira?) necari
Arbitrio. manet illa tamen iactura, nec unquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit, ſed corpore trunco
Inuidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
At uindicta bonum uita iucundius ipſa,
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus uideas flagrantia cauſis,
Quantulacunque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcíque ſenex uicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæua inter uincla cicutæ
Accuſatori nollet dare. plurima felix
Paulatim uitia, atque errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia, quippe minuti
Semper, & infirmi eſt animi, exiguíque uoluptas
Vltio. continuo ſic collige, quòd uindicta
Nemo magis gaudet, quàm fœmina. cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos? & ſurdo uerbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem uehemens, ac multo ſæuior illis,
Quas & Cæditi⁹ grauis inuenit, aut Rhadamáth⁹,
Nocte, diéque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia uates,
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, uerámque probauit,
Extinctus tota pariter cum prole, domóque,

Et quamuis longa deductis gente propinquis,
Has patitur pœnas peccandi ſola uoluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet, cedo ſi conata peregit?
Perpetua anxietas, nec menſæ tempore ceſſat
Faucibus ut morbo ſiccis, intérque molares
Difficili creſcente cibo, ſed uina miſellus
Expuit, Albani ueteris pretioſa ſenectus
Diſplicet, oſtendas melius, denſiſſima ruga
Cogitur in frontem, uelut acri ducta falerno.
Nocte breuem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto uerſata toro iam membra quieſcunt,
Continuo templum, & uiolati numinis aras,
Et (quod præcipuis mentem ſudoribus urget)
Te uidet in ſomnis, tua ſacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogítque fateri.
Hi ſunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallẽt,
Cum tonat exanimes primo quoque murmure cæli,
Non quaſi fortuitu, nec uentorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & uindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima tempeſtas, uelut hoc dilata ſereno.
Præterea lateris uigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt à numine, ſaxa Deorum
Hæc, & tela putant, pecudem ſpondere ſacello
Balantem, & laribus criſtam promittere galli
Non audent: quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? uel quæ non dignior hoſtia uita?
Mobilis, & uaria eſt fermè natura malorum,
Cum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia, quid fas,

Atque nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari neſcia. nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnã hominum eſt, quem tu contentũ uideris uno
Flagitio? dabit in laqueum ueſtigia noſter
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Aegæi rupem, ſcopulóſque frequentes
Exulibus magnis, pœna gaudebis amara
Nominis inuiſi, tandémque fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Tireſiam quenquam eſſe Deorum.

SATYRA XIIII.

PLurima ſunt Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculã, ac rugam figentia rebus,
Quæ mõſtrãt ipſi pueris, tradúntq; parẽtes.
Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & hæres
Bullatus, paruóque eadem mouet arma fritillo,
Nec de ſe melius cuiquam ſperare propinquo
Concedit iuuenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente.
Et cana monſtrante gula, cum ſeptimus annus
Tranſierit puero nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.
Mitem animum, & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atq; animos ſeruorum, & corpora noſtra
Materia conſtare putat, paribúſque elementis?

An ſæuire docet Rutilus,qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu,& nullam Sirena flagellis
Comparat Antiphates trepidi laris,ac Polyphemus?
Tum felix quoties aliquis tortore uocato
Vritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid ſuadet iuueni lætus ſtridore catenæ,
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula,carcer
Ruſticus?expectas ut non ſit adultera Largæ
Filia,quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito,nec tanto poterit contexere curſu,
Vt non ter decies reſpiret?conſcia matri
Virgo fuit.ceras nunc hac dictante puſillas
Implet,& ad mœchum dat eiſdem ferre cinædis.
Sic natura iubet,uelocius,& citius nos
Corrumpunt uitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animos autoribus,unus,& alter
Forſitan hæc ſpernant iuuenes,quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan.
Sed reliquos fugienda patrum ueſtigia ducunt,
Et monſtrata diu ueteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce:etenim uel
Vna potens ratio eſt,ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti,quoniam dociles imitandis
Turpibus,ac prauis omnes ſumus,& Catilinam
Quocunque in populo uideas, quocunque ſub axe,
Sed nec Brutus erit,Bruti nec auunculus uſquam.
Nil dictu fœdum,uiſúque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt,procul hinc,procul inde puellæ
Lenonum,& cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia,ſiquid
Turpe paras,nec tu pueri contempſeris annos,

Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſiquid dignum cenſoris fecerit ira,
Quandoquidem ſimilem tibi ſe non corpore tantum,
Nec uultu dederit, morum quoque filius, & cum
Omnia deterius tua per ueſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem libertatémque parentis,
Cum facias peiora ſenex? uacuúmque cerebro
Iampridem caput hoc uentoſa cucurbita quærat?
Hoſpite uenturo ceſſabit nemo tuorum,
Verre pauimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela,
Hic lauet argentum, uaſa aſpera tergeat alter,
Vox domini fremit inſtantis, uirgámque tenentis.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis uenientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus, & tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendat ſeruulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Aſpiciat ſine labe domum, uitióque carentem?
Gratum eſt, quòd patriæ ciuem, populóque dediſti,
Si facis, ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimũ enim intererit quibꝰ artibꝰ, & quibꝰ hũc tu
Moribus inſtituas. ſerpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta,
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, crucibúſque relictis,
Ad fœtus properat, partémque cadaueris affert.
Hic eſt ergo cibus magni quoque uulturis, & ſe

Paſcentis propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream famulæ Iouis, & generoſæ
In ſaltu uenantur aues, tunc præda cubili
Ponitur, inde autem, cum ſe matura leuabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam
Quam primum rupto prædam guſtauerit ouo.
AEdificator erat Centronius, & modo curuo
Littore Caietæ, ſumma nunc Tyburis arce,
Nunc Præneſtinis in montibus, alta parabat
Culmina uillarum, Græcis, longéque petitis
Marmoribus, uincens Fortunæ, atque Herculis ædē,
Vt ſpado uincebat Capitolia noſtra Poſides.
Dum ſic ergo habitat Centroniūs, imminuit rem,
Fregit opes, nec parua tamen menſura relictæ
Partis erat, totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore uillas.
Quidam ſortiti metuentem ſabbatha patrem,
Nil præter nubes, & cæli numen adorant,
Nec diſtare putant humana carne ſuillam,
Qua pater abſtinuit: mox & præputia ponunt:
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Iudaicum ediſcunt, & ſeruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque uolumine Moſes,
Non monſtrare uias, eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitum ad fontem ſolos deducere uerpos,
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quæque fuit lux
Ignaua, & partem uitæ non attigit ullam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cætera, ſolam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
FALLIT *enim uitium ſpecie uirtutis, & umbra,*
Cum ſit triſte habitu, uultúque, & ueſte ſeuerum,

Nec dubie tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quàm ſi fortunas ſeruet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. adde quod hũc, de
Quo loquor, egregiũ populus putat, atque uerendũ
Artificem, quippe his creſcunt patrimonia fabris,
Sed creſcunt quocunque modo, maiorâque fiunt
Incude aſſidua, ſempérque ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putant, iuuenes hortantur, ut illam
Ire uiam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam uitiorum elementa, his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediſcere ſordes.
Mox acquirendi docet inſatiabile uotum,
Seruorum uentres modio caſtigat iniquo
Ipſe quoq; eſuriẽs: neq; enim omnia ſuſtinet unquã
Mucida cærulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembri, necnon differre in tempora cœnæ
Alterius concham æſtiui cum parte lacerti
Signatam, uel dimidio, putríque ſiluro,
Filáque ſectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cum furor haud dubius, cũ ſit manifeſta phreneſis,
Vt locuples moriaris egenti uiuere fato?
Interea pleno cum turget ſacculus ore,
CRESCIT *amor nũmi, quãtũ ipſa pecunia creſcit,*
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera uilla tibi, cum rus non ſufficit unum,

Et proferre libet fines: maiórque uidetur,
Et melior uicina ſeges, mercaris & hanc, &
Arbuſta, & denſa montem qui canet oliua.
Quorum ſi prétio dominus non uincitur ullo,
Nocte boues macri, laſſóque famelica collo
Armenta ad uirides huius mittuntur ariſtas,
Nec prius inde domum, quàm tota noualia ſæuos
In uentres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere uix poſſis, quàm multi talia plorent,
Et quot uenales iniuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quæ fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hoc? inquit, tunicam mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet uicinia pago
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora uitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur,
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica paſſis
Prælia, uel Pyrrhum immané, gladióſque Moloſſos,
Tandem pro multis uix iugera bina dabantur
Vulneribus, merces ea ſanguinis, atque laboris
Nullis uiſa unquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ: ſaturabat glebula talis
Patrem ipſum, turbámque caſæ, qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quattuor, unus
Vernula, tres domini, ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe, uel ſulco redeuntibus altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.

Inde ferè ſcelerum cauſæ, nec plura uenena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanæ mentis uitium, quàm ſæua cupido
Indomiti cenſus. nam diues qui fieri uult,
Et cito uult fieri. ſed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor eſt unquã properãtis auari?
Viuite contenti caſulis, & collibus iſtis
O pueri Marſus dicebat, & Hernicus olim,
Veſtinúſque ſenex, panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis, laudant hoc numina ruris,
Quorum ope, & auxilio gratæ poſt munus ariſtæ
Contingunt homines ueteris faſtidia quercus.
Nil uetitum feciſſe uolet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui ſummouet Euros
Pellibus inuerſis, peregrina, ignotáque nobis
Ad ſcelus, atque nefas, quodcunq; eſt, purpura ducit.
Hæc illi ueteres præcepta minoribus. at nunc
Poſt finem autumni media de nocte ſupinum
Clamoſus iuuenem pater excitat, Accipe ceras,
Scribe puer, uigila, cauſas age, perlege rubras
Maiorum leges, aut uitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo, naréſque piloſas
Annotet, & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat. aut longos caſtrorum ferre labores
Si piget, & trepido ſoluunt tibi cornua uentrem
Cum lituis audita, pares, quod uendere poſſis
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis
Vllius ſubeant ablegandæ Tyberim ultra,
Nec credas ponendum aliquid diſcriminis inter

Vnguenta,& corium. lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet. illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur dijs,atque ipſo Ioue digna poetæ:
Vnde habeas quærit nemo,ſed oportet habere.
Hoc monſtrant uetulæ pueris poſcentibus aſſem.
Hoc diſcunt omnes ante alpha,& beta puellæ.
Talibus inſtantem monitis quencunque parentem
Sic poſſum affari: Dic ô uaniſſime,quis te
Feſtinare iubet? meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum. ſecurus abi,uinceris ut Aiax
Præterijt Telamonem,ut Pelea uicit Achilles.
Parcendum eſt teneris, nõdum impleuere medullas
Natiuæ mala nequitiæ,cum pectere barbam
Cœperit,& longi mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis,uendet periuria ſumma
Exigua,Cereris tangens arámque pedémque.
Elatam iam crede nurum,ſi limina ueſtra
Mortifera cum dote ſubit. quibus illa premetur
Per ſomnum digitis? nam quæ terráque maríque
Acquirenda putes,breuior uia conferet illi.
Nullus enim magni ſceleris labor. Hæc ego nũquam
Mandaui,dices olim,nec talia ſuaſi:
Mentis cauſa malæ tamen eſt,& origo penes te.
Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare,
Dat libertatem,& totas effundit habenas
Curriculo,quem ſi reuoces,ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur,metíſque relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere,quantum
Permittas,adeo indulgent ſibi latius ipſi.

Cum dicis iuueni ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollátque propinqui,
Et ſpoliare doces, & circunſcribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te eſt,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantũ
Dilexit Thebas, ſi Græcia uera, Menœceus,
In quarum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, & horrida bella capeſſunt
Continuo, tanquam & tubicen ſurrexerit uná.
Ergo ignem, cuius ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta uidebis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidúmque magiſtrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis geneſis tua, ſed graue tardas
Expectare colos, morieris ſtamine nondum
Abrupto, iam nunc obſtas, & uota moraris,
Iam torquet iuuenem longa & ceruina ſenectus.
Ocyus Archigenẽ quære, atq; eme, quod Mithridates
Compoſuit, ſi uis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare roſas, medicamen habendũ eſt,
Sorbere ante cibũ quod debeat aut pater, aut rex.
Monſtro uoluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si ſpectas quanto capitis diſcrimine conſtant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, & ad uigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit ſeruare ſuas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas,
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro

Corpora? quíque ſolent rectum deſcendere funem?
Quàm tu, Corycia ſemper qui puppe moraris,
Atque habitas Coro ſemper tollendus, & Auſtro
Perditus à Siculis ſacci mercator olentis?
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Paſſum, & municipes Iouis aduexiſſe lagœnas?
Hic tamen ancipiti figens ueſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumámque, famémque
Illa reſte cauet. tu propter mille talenta,
Et centum uillas temerarius, aſpice portus,
Et plenũ magnis trabibus mare. plus hominũ eſt iã
In pelago, ueniet claſſis quocunque uocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Getúláque tantum
AEquora tranſiliet, ſed longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo ſtridentem gurgite ſolem.
Grande operæpretium eſt, ut tenſo folle reuerti
Inde domum poſſis, tumidáque ſuperbus aluta
Oceani monſtra, & iuuenes uidiſſe marinos.
Non unus mentes agitat furor, ille ſororis
In manibus uultu Eumenidum terretur, & igni.
Hic boue percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum, parcat tunicis licet, atque lacertis,
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet
Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur uda,
Cum ſit cauſa mali tanti, & diſcriminis huius
Conciſum argentum in titulos, faciéſque minutas.
Occurrunt nubes, & fulgura, Soluite funem
Frumenti dominus clamat, piperíſque coemptor,
Nil color hic cæli, nil faſcia nigra minatur,
AEſtiuum tonat infelix, ac forſitan ipſa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctúque premetur

Obrutus, & Zonam læua, morſúque tenebit.
Sed cuius uotis modo non ſuffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila uoluit Pactolus arena,
Frigida ſufficient uelantes inguina panni,
Exiguúſque cibus, merſa rate naufragus aſſem
Dum rogat, & picta ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, cura maiore, metúque
Seruantur, miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prædiues hamis uigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, ſignîſque ſuis, Phrygiáque columna,
Atque ebore, & lata teſtudine. dolia nudi
Non ardent Cynici, ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, atque eadẽ plumbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſta cum uidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.
Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia, ſed te
Nos facimus Fortuna deam. menſura tamen quæ
Sufficiat cenſus, ſiquis me conſulat, edam.
In quantum ſitis, atque fames, & frigora poſcunt.
Quantum Epicure tibi paruis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates,
Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.
Acribus exemplis uideor te claudere. miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus, effice ſummam
Bis ſeptem ordinibus, quam lex dignatur Othonis:
Hæc quoque ſi rugam trahit, extẽdítque labellum,
Sume duos equites, fac tertia quadringenta,
Si nondum impleui gremium, ſi panditur ultra:

Nec Crœſi fortuna unquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperijs uxorem occidere iuſſus.

SATYRA XV.

Quis neſcit Voluſi Bithynice qualia demens
AEgyptus portẽta colat? crocodilon adorat.
Pars hæc; illa pauet ſaturã ſerpẽtibus ibim.
Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ,
Atque uetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piſcem fluminis, illic
Oppida tota canem uenerantur, nemo Dianam:
Porrum & cepe nefas uiolare, ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa: nefas illic fœtum iugulare capellæ,
Carnibus humanis ueſci licet: attonito cum
Tale ſuper cœnam facinus narraret Vlyſſes
Alcinoo, bilem, aut riſum fortaſſe quibuſdam
Moueat, ut mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, ſæua dignum, uerâque Charybdi,
Fingentem immanes Læſtrygonas, & Cyclopas?
Nam citius Scyllam, uel concurrentia ſaxa
Cyanes, plenos & tempeſtatibus utres
Crediderim, aut tenui percuſſum uerbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis,
Tam uacui capitis populum Phæaca putauit,
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyræa temẽtum duxerat urna:

Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem,ſed nuper conſule Vinco
Geſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti.
Nos uulgi ſcelus,& cunctis grauiora cothurnis:
Nam ſcelus à Pyrrha,quanq̃ omnia ſyrmata uoluas,
Nullus apud tragicos populus facit,accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo.
Inter finitimos uetus,atque antiqua ſimultas,
Immortale odium,& nunquam ſanabile uulnus.
Ardet adhuc Combos,& Tentyra,ſummus utrinq;
Inde furor uulgo,quòd numina uicinorum
Odit uterque locus,quum ſolos credat habendos
Eſſe deos,quos ipſe colit.ſed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus,ac ducibus,ne
Lætum hilarémque diem,ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent poſitis ad templa,& compita menſis,
Peruigilíque toro,quem nocte ac luce iacentem
Septimus interea ſol inuenit.horrida ſanè
AEgyptus,ſed luxuria quantam ipſe notaui,
Barbara famoſo non cedit turba Canopo.
Adde quòd & facilis uictoria de madidis,&
Blæſis,atque mero titubantibus,inde uirorum
Saltatus nigro tibicine,qualiacunque
Vnguenta,& flores,multæque in fronte coronæ:
Hinc ieiunum odium,ſed iurgia prima ſonare
Incipiunt animis ardentibus,hæc tuba rixæ,
Dehinc clamore pari concurritur,& uice teli
Sæuit nuda manus,paucæ ſine uulnere malæ
Vix cuiquam,aut nulli toto certamine naſus
Integer,aſpiceres iam cuncta per agmina uultus

Dimidios,alias facies,& hiantia ruptis
Oſſa genis,plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen,& pueriles
Exercere acies,quòd nulla cadauera calcent,
Et ſanè quòd tot rixantis millia turbæ,
Sic uiuunt omnes:ergo acrior impetus,& iam
Saxa inclinatis per humum quæſita lacertis
Incipiunt torquere,domeſtica ſeditione.
Tela,nec hunc lapidem,quali ſe Turnus,& Aiax,
Et quo Tytides percuſſit pondere coxam
AEneæ,ſed quem ualeant emittere dextræ
Illis diſſimiles,& noſtro tempore natæ.
Nam genus hoc uiuo iam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat,atque puſillos.
Ergo deus quicunque aſpexit,ridet,& odit.
A diuerticulo repetatur fabula,poſtquam
Subſidijs aucti,pars altera promere ferrum
Audet,& infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis,
Terga fugæ celeri præſtantibus omnibus inſtant,
Qui uicina colunt umbroſæ Tentyra palmæ.
Labitur hic quidam,nimia formidine curſum
Præcipitans,capiturq;,aſt illum in plurima ſectum
Fruſta,ac particulas,ut multis mortuus unus
Sufficeret,totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba,nec ardenti decoxit aheno,
Aut uerubus:longum uſqueadeo,tardúmq; putauit
Expectare focos,contenta cadauere crudo.
Hinc gaudere libet,quòd non uiolauerit ignem,
Quem ſumma cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris:elemento gratulor,& te
Exultare reor:ſed qui mordere cadauer

Suſtinuit, nihil unquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima uoluptatem gula ſenſerit: ultimus autem
Qui ſtetit abſumpto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones, ut fama eſt, alimentis talibus uſi,
Produxere animas: ſed res diuerſa, ſed illic
Fortunæ inuidia eſt, bellorúmque ultima, caſus
Extremi, longæ dira obſidionis egeſtas.
Huius enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi, ſicut modo dicta mihi gens
Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quicquid
Cogebat uacui uentris furor, hoſtibus ipſis
Pallorem, ac maciem, & tenues miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. quiſnam hominum ueniã dare, quiſue deorũ
Viribus abnuerit dira, atque immania paſſis,
Et quibus ipſorum poterant ignoſcere manes,
Quorum corporibus ueſcebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
Pro uita facienda putat: ſed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præſertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, noſtráſque habet orbis Athenas.
Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem dicimus, & par
Virtute, atque fide: ſed maior clade Sagunthus
Tale quid excuſat, Mæotide ſæuior ara
AEgyptus, quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inuentrix homines (ut iam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil

Aut grauius cultro timet hoſtia: quis modo caſus
Impulit hos? quæ tanta fames, infeſtáque uallo
Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? an ne aliam terra Memphitide ſicca
Inuidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromatǽque truces, aut immanes Agathyrſi,
Hac ſæuit rabie imbelle & inutile uulgus
Paruula fictilibus ſolitum dare uela phaſelis,
Et breuibus pictæ remis incumbere teſtæ.
Nec pœnam ſceleri inuenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares ſunt,
Et ſimiles ira, atque fames, molliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur,
Quæ lachrymas dedit, hæc noſtri pars optima ſēſus:
Plorare ergo iubet cauſam lugentis amici,
Squalloremque rei, pupillum ad iura uocantem
Circunſcriptorem, cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, uel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris uult eſſe ſacerdos,
Vlla aliena ſibi credat mala? ſeparat hæc nos
À grege mutorum, atque ideo uenerabile ſoli
Sortiti ingenium, diuinorúmque capaces,
Atque exercendis, capiendiſque artibus apti
Senſum à cæleſti demiſſum traximus arce,
Cuius egent prona, & terram ſpectantia, mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq;, mutuus ut nos

Affectus petere auxilium, & præſtare iuberet,
Diſperſos trahere in populum, & migrare, uetuſto
De nemore, & proauis habitatas linquere ſyluas,
AEdificare domos, laribus coniungere noſtris
Tectum aliud, tutos uicino limine ſomnos
Vt collata daret fiducia, protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem uulnere ciuem,
Communi dare ſigna tuba, defendier iiſdem
Turribus, atque una portarum claue teneri.
Sed iam ſerpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. quando leoni
Fortior eripuit uitam leo? quo nemore unquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſæuis inter ſe conuenit urſis.
Aſt homini ferrum letale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt, cum raſtra, & ſarcula tantũ
Aſſueti coquere, & marris, ac uomere laſſi
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus populos, quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, uultum
Crediderint genus eſſe cibi. quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, ſi nunc hæc monſtra uideret
Pythagoras? cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanq̃ homine, & uentri indulſit nõ omne legumen?

SATYRA XVI.

Quis numerare queat felicis præmia Galle
Militiæ? nam ſi ſubeantur proſpera caſtra,
Me pauidũ excipiet tyronem porta ſecundo
Sydere. plus etenim fati ualet hora benigni,

Quàm ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat: immo & ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis liuoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardiacus iudex datur hæc punire uolenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Seruato, miles ne uallum litiget extra,
Et procul à ſignis. iuſtiſſima centurionum
Cognitio eſt igitur de milite, nec mihi deerit
Vltio, ſi iuſte defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omnéſque manipli
Conſenſu magno officiunt, curabitis, ut ſit
Vindicta grauior, quàm iniuria? dignum erit ergo
Declamatoris Mutinenſis corde Vagelli,
Cum duo crura habeas offendere tot caligatos,
Millia clauorum, quis tam procul abſit ab urbe?
Præterea, quis tam Pylades molem aggeris ultra
Vt ueniat? lachrymæ ſiccentur protinus, & ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, iudex quem dixerit, audeat ille
Neſcio quis, pugnos uidit qui, dicere Vidi,
Et credam dignum barba, dignúmque capillis
Maiorum, citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quàm uera loquentem
Contra fortunam armati, contráque pudorem.
Præmia nunc alia, atq; alia emolumenta notemus

Sacramentorum, conuallem ruris auiti
Improbus, aut campum mihi ſi uicinus ademit,
Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum uetulo coluit puls annua libo,
Debitor aut ſumptos pergit non reddere nummos,
Vana ſuperuacui dicens chirographa ligni,
Expectandus erit, qui lites inchoet; annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties ſubſellia tantum
Sternuntur, iam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fuſco iam micturiente, parati
Digredimur, lentáque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placidum eſt, illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis præterea teſtandi militibus ius
Viuo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cuius regimen pater. ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorúmque æra merentem
Quãuis iã tremulus captat pater, hunc labor æquus
Prouehit, & pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre uidetur,
Vt qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem,
Vt læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

A. PERSII VITA.

AVLVS Perſius Flaccus, ut autor eſt Euſebius, Volaterris Hetruriæ ciuitate natus eſt, quod & ipſe uidetur innuere cũ ait ſatyra ſexta,

—Mihi nunc ligus ora
Intepet, hybernátq; meum mare, quâ latus ingens
Dant ſcopuli, & multa littus ſe ualle receptat,
Lunai, &c.

Deſcribit enim portus Lunæ, quod oppidum eſt in Hetruria, quò ſeceſſerat: & mare ſuum uocat, nimirum ſe Hetruſcum ſignificans. Natus eſt, ut quidam uolunt, ſub Tiberio principe, eius imperij anno XXI: mortuus Neronis nono, cum ageret tricęſimum ætatis ſuæ annum. Romam literarũ cauſa profectus, ſumpta uirili toga, Cornuto philoſopho dedit operam, quem præcipue obſeruabat, ut ipſe teſtatur ſatyra quinta,

Cum primum pauido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis laribus donata pependit,
Me tibi ſuppoſui, teneros tu ſuſcipis annos
Socratico Cornute ſinu.

Amicos in primis coluit Minutiũ Macrinum equeſtris ordinis principem, & Cæſium Baſſum poetam Lyricum. Præter has ſatyras nihil ſcripſiſſe teſtatur Quintilianus lib. decimo de ſatyra loquens, in hanc ſententiam, Multum & ueræ gloriæ, quamuis uno libro Perſius meruit.

Et Martialis,

Sæpius in libro memoratur Perſius uno,
Quàm leuis in tota Marſus Amazonide.

A. PERSII FLACCI POETAE VOLATERRANI SATYRARVM LIBER VNICVS.

PROLOGVS.

NEC fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini,ut repente ſic poeta prodirē.
Heliconidáſq;,pallidámq; Pyrenen
Illis relinquo,quorū imagines lābunt
Hederæ ſequaces.ipſe ſemipaganus
Ad ſacra uatum carmen affero noſtrum.
Quis expediuit pſittaco ſuum χαῖρε?
Picáſque docuit noſtra uerba conari?
Magiſter artis,ingeníque largitor
Venter,negatas artifex ſequi uoces.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Coruos poetas,& poetidas picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

SATYRA I.

O Curas hominū, ô quantū eſt in rebus inane!
Quis leget hæc? min' tu iſtud ais?nemo hercule.nemo?
Vel duo,uel.nemo:turpe,& miſerabile,quare?
Næ mihi Pulydamas,& Troiades Labeonem
Prætulerint nugæ,non ſiquid turbida Roma
Eleuet,accedas:examénue improbum in illa
Caſtiges trutina:nec te quæſiueris extra.
Nam Romæ eſt quis non?ah ſi fas dicere:ſed fas,

Tunc,cum ad canitiem,& noſtrũ iſtud uiuere triſte
Aſpexi,& nucibus facimus quæcunque relictis:
Cum ſapimus patruos,tunc tunc ignoſcite.nolo.
Quid faciam?ſed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus incluſi,numeros ille,hic pede liber
Grãde aliqd,quod pulmo animæ prælargꝰ anhelet.
Scilicet hæc populo pexúſque,togáque recenti,
Et natalitia tandem cum ſardonyche albus,
Sede legens celſa,liquido cum plaſmate guttur
Mobile colluerit,patranti fractus ocello,
Hic neque more probo uideas,neque uoce ſerena
Ingentes trepidare Titos,cum carmina lumbum
Intrant,& tremulo ſcalpuntur ubi intima uerſu.
Tún'uetule auriculis alienis colligis eſcas,
Auriculis,quibus & dicas cute perditus,ohe?
Quid didiciſſe,niſi hoc fermẽtũ,& quæ ſemel intus
Innata eſt,rupto iecore exierit caprificus?
En pallor,ſeniúmque:ô mores,uſque adeóne
Scire tuum nihil eſt,niſi te ſcire hoc ſciat alter?
*At pulchrũ eſt,digito monſtrari,& dicier,*Hic *eſt.*
Tén'cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi,quid dĩa poemata narrent.
Hic aliquis,cui circũ humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
*Phyllidas,*Hypſipylas,*uatum & plorabile ſiquid,*
Eliquat,& tenero ſupplantat uerba palato,
Aſſenſere uiri:nunc non cinis ille poetæ
Felix?nunc leuior cippus non imprimit oſſa?
Laudant conuiuæ:nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo,fortunatáque fauilla.

Naſcentur uiolæ? Rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges. an erit, qui uelle recuſet
Os populi meruiſſe, & cedro digna locutus,
Linquere nec ſcãbros metuentia carmina, nec thus?
Quiſquis es ô, modo quem ex aduerſo dicere feci,
Non ego, cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
(Quãdo hæc rara auis eſt) ſiquid tamẽ aptius exit,
Laudari metuam. neq; enim mihi cornea fibra eſt,
Sed recti finémque, extremúmque eſſe recuſo
Euge tuum, & belle: nam belle hoc excute totum,
Quid non intus habet? non hic eſt Ilias Acci
Ebria ueratro, non ſiqua elegidia crudi
Dictarunt proceres, non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis: calidum ſcis ponere ſumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et uerum, inquis, amo, uerum mihi dicite: de me
(Qui poteſt? uis dicam? nugaris, cum tibi calue
Pinguis aqualiculus propenſo ſexquipede extet.
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec linguæ, quantum ſitiat canis Appula, tantum.
Vos ô patricius ſanguis, quos uiuere fas eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.)
Quis populi ſermo eſt? quis enim, niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læue ſeueros
Effundat iunctura ungues? ſcit tendere uerſum
Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat uno.
Siue opus in mores, in luxum & prandia regum,
Dicere res grandes noſtro dat Muſa poetæ,
Ecce modo heroas ſenſus afferre uidemus
Nugari ſolitos Græce, nec ponere lucum

Artificæs, nec rus ſaturum laudare, ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumoſa Parilia fœno,
Vnde Remus, ſulcóque terens dentalia Quinti,
Cum trepida ante boues dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit: euge poeta.
Eſt nunc Bryſei quem uenoſus liber Acci,
Sunt quos Pacuuiúſque, & uerrucoſa moretur
Antiopa: ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum uideas, quæríſne unde hæc ſartago loquendi
Venerit in linguas? unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia læuis?
Nílne pudet capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc, optes audire, decenter?
Fur es ait Pedio: Pedius quid? crimina raſis
Librat in antithetis, doctas poſuiſſe figuras
Laudatur. bellum hoc, hoc bellum? an Romule ceues?
Mén' moueat quippe, & cantet ſi naufragus, aſſem
Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? uerum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me uolet incuruaſſe querela.
Sed numeris decor eſt, & iunctura abdita crudis.
Claudere ſic uerſum didicit, Berecynthius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic coſtam longo ſubduximus Appennino.
Arma uirũ, nonne hoc ſpumoſum, & cortice pingui,
Vt ramale uetus uegrandi ſubere coctum?
Quĩdnam igitur tenerum, & laxa ceruĩce legendũ?
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum uitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis

Euion ingeminat, reparabilis adſonat Echo.
Hæc fierent ſi teſticuli uena ulla paterni
Viueret in nobis? ſumma delumbe ſaliua
Hoc natat in labris, & in udo eſt Mænas, & Atys,
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere uero
Auriculas? uide ſis ne maiorum tibi forte
Limina frigeſcant. ſonat hic de nare canina
Littera. per me equidem ſint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc iuuat, Hic, inquis, ueto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri ſacer eſt locus, extra
Meiite: diſcedo. ſecuit Lucillius urbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.
Omne uafer uitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum præcordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
Mén' mutire nefas, nec clàm, nec cum ſcrobe? nuſquã.
Hic tamen infodiam, uidi, uidi ipſe libelle,
Auriculas aſini quis non habet? hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi uendo
Iliade: audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,
Aſpice & hæc, ſi forte aliquid decoctius audis,
Vnde uaporata lector mihi ferueat aure.
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, & luſco qui poſcit dicere luſce,
Seſe aliquem credens, Italo quod honore ſupinus
Fregerit heminas Arreti ædilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas
Scit riſiſſe uafer, multum gaudere paratus

Si Cynico barbam petulans Nonaria uellat.
His mane edictum, poſt prandia Callirhoen do.

SATYRA II.

Vnc Macrine diem numera meliore lapillo,
H *Qui tibi labentes adponit candidus annos.*
Funde merũ genio, non tu prece poſcis emaci,
Quæ niſi ſeductis nequeas committere diuis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuiuis prõptũ eſt murmúrq; humiléſq; ſuſurros
Tollere de templis, & aperto uiuere uoto.
Mẽs bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat hoſpes.
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua immurmurat, O ſi
Ebullet patrui præclarum funus, & ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro.
Hercule, pupillúmue utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam: nanque eſt ſcabioſus, & acri
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur uxor.
Hæc ſancte ut poſcas, Tyberino in flumine mergis
Mane caput bis, térque, & noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde (minimum eſt quod ſcire laboro)
De Ioue quid ſentis? éſtne ut præponere cures
Hunc cuiquam? cuinam? uis Staio? an ſcilicet hæres
Quis potior iudex, puerífue quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio, prò Iuppiter, O bone clamet
Iuppiter, at ſeſe non clamet Iuppiter ipſe?
Ignouiſſe putas, quia, cum tonat, ocyus ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quàm túque, domúſque?
An quia non fibris ouium, Ergennáque iubente
Triſte iaces lucis, euitandúmque bidental,

Idcirco ſtolidam præbet tibi uellere barbam
Iuppiter? aut quidnam eſt, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus unctis?
Ecce auia, aut metuens diuum matertera, cunis
Exemit puerum, frontémque, atque uda labella
Infami digito, & luſtralibus ante ſaliuis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & ſpem macrã ſupplice uoto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex & regina, puellæ
Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando uota, negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poſcis opem neruis, corpúſque fidele ſenectæ:
Eſto age, ſed grandes patinæ, tucetáque craſſa
Adnuere his ſuperos uetuere, Iouémque morantur.
Rem ſtruere exoptas cæſo boue, Mercuriúmque
Arceſſis fibra, Da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. Quo peſſime pacto
Tot tibi cum in flammas iunicum omenta liqueſcant?
Attamen hic extis, & opimo uincere ferto
Intendit, iam creſcit ager, iam creſcit ouile,
Iam dabitur, iam iam, donec deceptus, & expes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi cratêras argenti, incuſáque pingui
Auro dona feram, ſudes, & pectore læuo
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor.
Hinc illud ſubijt, auro ſacras quòd ouato
Perducis facies: nam fratres inter ahenos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſítque illis aurea barba.

Aurum uaſa Numæ, Saturniáque impulit æra,
Veſtaléſque urnas, & Tuſcum fictile mutat.
O curuæ in terris animæ, & cæleſtium inanes!
Quid iuuat hoc templis noſtros immittere mores,
Et bona dijs ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Hæc ſibi corrupto caſiam diſſoluit oliuo,
Hæc Calabrum coxit uitiato murice uellus,
Hæc baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere uenas
Feruentis maſſæ crudo de puluere iuſſit.
Peccat & hæc, peccat, uitio tamen utitur: at uos
Dicite pontifices, in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à uirgine puppæ.
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago,
Compoſitum ius, fáſque animi, ſanctóſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto?
Hoc cedo, ut admoueam templis, & farre litabo.

SATYRA III.

NEmpe hoc aſſidue? iam clarũ mane feneſtras
Intrat, & anguſtas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitũ quòd deſpumare falernũ
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
En quid agis? ſiccas inſana Canicula meſſes
Iã dudũ coquit, & patula pecus omne ſub ulmo eſt,
Vnus ait comitum. Verúmne? itáne? ocyus adſit
Huc aliquis. nemón'? turgeſcit uitrea bilis:
Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere dicas.
Iam liber, & bicolor poſitis membrana capillis,
In'que manus chartæ, nodoſáque uenit arundo.
Tũ querimur, craſſus calamo quòd pendeat humor,

Nigra quòd infuſa uaneſcat ſepia lympha,
Dilutas querimur geminet quòd fiſtula guttas.
O miſer,inque dies ultra miſer!huccine rerum
Venimus?at cur non potius,teneróque columbo,
Et ſimilis regum pueris pappare minutum
Poſcis,& iratus mammæ lallare recuſas?
An tali ſtudeam calamo?cui uerba?quid iſtas
Succinis ambages?tibi luditur,effluis amens.
Contemnêre:ſonat uitium,percuſſa maligne
Reſpondet uiridi non cocta fidelia limo.
Vdũ,& molle lutũ es,nũc nunc properãdus,& acri
Fingendus ſine fine rota.ſed rure paterno
Eſt tibi far modicum,purum & ſine labe ſalinum,
Quid metuas?cultríxque foci ſecura patella.
Hoc ſatis?an deceat pulmonem rumpere uentis,
Stemmate quòd Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſorémque tuum uel quòd trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras:ego te intus,& in cute noui.
Non pudet ad morem diſcincti uiuere Nacæ?
Sed ſtupet hic uitio,& fibris increuit opimum
Pingue,caret culpa,neſcit quid perdat,& alto
Demerſus,ſumma rurſum non bullit in unda.
Magne pater diuûm ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione uelis,cum dira libido
Mouerit ingenium feruenti tincta ueneno,
Virtutem ut uideant,intabeſcántque relicta.
An'ne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus enſis,
Purpureas ſubter ceruices terruit,Imus,
Imus præcipites,quàm ſi ſibi dicat:& intus
Palleat infelix,quod proxima neſciat uxor?

Sæpe oculos, memini, tingebam paruus oliuo,
Grandia ſi nollem morituri uerba Catonis
Diſcere, & inſano multum laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis ſudans audiret amicis.
Iure etenim id ſummum, quid dexter Senio ferret
Scire erat in uoto, damnoſa Canicula quantum
Raderet, anguſtæ collo non fallier orcæ,
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum eſt curuos deprendere mores,
Quǽque docet ſapiens bracatis illita Medis
Porticus inſomnis, quibus indetonſa iuuentus
Inuigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta.
Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monſtrauit limite callem.
Stertis adhuc? laxúmque caput compage ſoluta
Oſcitat heſternum diſſutis undique malis?
Eſt aliquid quò tendis, & in quo dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos, teſtáque, lutóque
Securus quò pes ferat, atque ex tempore uiuis?
Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poſcentes uideas: uenienti occurrite morbo.
Ecquid opus Cratero magnos promittere montes?
Diſcitéque ô miſeri, & cauſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, aut quidnam uicturi gignimur: ordo
Quis datus: aut metæ quàm mollis flexus, & unde:
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Vtile nummus habet: patriæ, charíſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.
Diſce, neque inuideas quòd multa fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus Vmbris,

Et piper, & pernæ Marſi monumenta clientis,
Mænáque, quòd prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircoſa centurionum
Dicat, Quod ſatis eſt ſapio mihi, non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſíque Solones
Obſtipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur uerba labello,
AEgroti ueteris meditantes ſomnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reuerti.
Hoc eſt quod palles, cur quis non prandeat, hoc eſt.
His populus ridet, multúmque toroſa iuuentus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice, neſcio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exudat grauis halitus, inſpice ſodes:
Qui dicit medico iuſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas uidit nox currere uenas,
De maiore domo modicæ ſitiente lagœna
Lenia loturo ſibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles, nihil eſt, uideas tamen iſtud
Quicquid id eſt, ſurgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles, ne ſis mihi tutor,
Iampridem hunc ſepeli, tu reſtas. perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo uentre lauatur
Gutture ſulphureas lente exhalante mephites.
Sed tremor inter uina ſubit, calidúmque trientem
Excutit è manibus, dentes crepuere retecti,
Vncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris,
Hinc tuba, candelæ: tandémque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſíſque lutatus amomis
In portam rigidos calces extendit: at illum

Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange,miſer,uenas,& pone in pectore dextram:
Nil calet hic.ſummóſque pedes attinge,manúſque:
Non frigent.uiſa eſt ſi forte pecunia,ſiue
Candida uicini ſubriſit molle puella:
Cor tibi rite ſalit:poſitum eſt algente catino
Durum olus,& populi cribro decuſſa farina.
Tentemus fauces,tenero latet ulcus in ore
Putre,quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges,cum excuſſit membris timor albus ariſtas.
Nunc face ſuppoſita ferueſcit ſanguis,& ira
Scintillant oculi,dicíſque,facíſque,quod ipſe
Non ſani eſſe hominis,non ſanus iuret Oreſtes.

SATYRA IIII.

R Em populi tractas?(barbatũ hoc crede magiſtrum
Dicere,ſorbitio tollit quem dira cicutæ)
Quo fretus?dic hoc magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium,& rerum prudentia uelox
Ante pilos uenit:dicenda,tacendáque calles.
Ergo ubi commota feruet plebecula bile,
Fert animus,calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus:quid deinde loquêre? Quirites
Hoc puto non iuſtum eſt,illud male,rectius iſtud:
Scis etenim iuſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ:rectum diſcernis,ubi inter
Curua ſubit,uel cum fallit pede regula uaro,
Et potis es nigrum uitio præfigere theta.
Quin tu igitur ſumma ne quicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello

Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? uncta uixiſſe patella
Semper, & aſſiduo curata cuticula ſole?
Expecta, haud aliud reſpondeat hæc anus: i nunc,
Dinomaches ego ſum, ſuffla, ſum candidus. eſto,
Dum ne deterius ſapiat pannutia Baucis,
Cum bene diſcincto cantauerit ocyma uernæ.
Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo?
Quæſieris, Noſtin' Vectidi prædia? cuius?
Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, dijs iratis, genióque ſiniſtro,
Qui quandoque iugum pertuſa ad compita figit:
Seriolæ ueteris metuens deradere limum
Ingemit, hoc bene ſit: tunicatum cum ſale mordens
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti.
At ſi unctus ceſſes, & figas in cute ſolem,
Eſt propè te ignotus cubito qui tangat, & acre
Deſpuat in mores, penémque, arcanáque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere uuluas.
Tu cum maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus gurgulio extat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria uellant,
Elixáſque nates labefactent forcipe adunca:
Non tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.
Cædimus, inque uicem præbemus crura ſagittis:
Viuitur hoc pacto, ſic nouimus: ilia ſubter
Cæcum uulnus habes, ſed lato balteus auro
Protegit: ut mauis, da uerba, & decipe neruos
Si potes. egregium cum me uicinia dicat,

Non credam? uiſo ſi palles improbe nummo,
Si facis in penem quicquid tibi uenit amarum,
Si puteal multa cautus uibice flagellas,
Nequicquam populo bibulas donaueris aures.
Reſpue quod non es, tollat ſua munera cerdo:
Tecum habita, & noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

SATYRA V.

Atibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere uoces,
V *Centũ ora, & linguas optare in carmina centũ,*
Fabula ſeu mœſto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Siquibus aut Prognes, aut ſiquibus olla Thyeſtæ
Feruebit, ſæpe inſulſo cœnanda Glyconi.
Tú neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino,
Folle premis uentos, nec clauſo murmure raucus
Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte,
Nec ſcloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris, iunctura callidus acri
Ore teris modico, pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas, menſámq; relinque Mycenis
Cum capite, & pedibus, plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur, tibi nunc hortante Camœna
Excutienda damus præcordia, quantáque noſtræ
Pars tua ſit Cornute animæ, tibi dulcis amice

Oſtendiſſe iuuat: pulſa, dinoſcere cautus
Quid ſolidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Hic ego centenas auſim depoſcere uoces,
Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura, totúmque hoc uerba reſignent
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pauido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bulláque ſuccinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totáque impune Suburra
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus umbo:
Cúmque iter ambiguum eſt, & uitæ neſcius error
Deducit trepidas ramoſa in compita mentes,
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico Cornute ſinu: tunc fallere ſolers
Appoſita intortos oſtendit regula mores,
Et premitur ratione animus, uincíque laborat,
Artificémque tuo ducit ſub pollice uultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes:
Vnum opus, & requiem pariter diſponimus ambo,
Atque uerecunda laxamus ſeria menſa.
Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Conſentire dies, & ab uno ſydere duci,
Noſtra uel æquali ſuſpendit tempora libra
Parca tenax ueri, ſeu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum,
Saturnúmque grauem noſtro Ioue frangimus unà,
Neſcio quod certe eſt, quod me tibi temperat aſtrũ.
MILLE hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec uoto uiuitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti

Rugoſum piper, & pallentis grana cymini:
Hic ſatur irriguo mauult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem eſt putris: ſed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos ueteris ramalia fagi,
Tum craſſos tranſiſſe dies, lucémque paluſtrem,
Et ſibi iam ſeri uitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis:
Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenéſque ſenéſque
Finem animo certum, miſeríſque uiatica canis.
Cras hoc fiet, idem cras fiet, quid? quaſi magnum
Nempe diem donas? ſed cum lux altera uenit,
Iam cras heſternum conſumpſimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit ultra:
Nam quanuis prope te, quanuis temone ſub uno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum,
Cum rota poſterior curras, & in axe ſecundo.
Libertate opus eſt, non hac ut quiſque Velina
Publius emeruit, ſcabioſum teſſerula far
Poſſidet: heu ſteriles ueri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! hic Dama eſt non treſſis agaſo,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax,
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papæ Marco ſpondente recuſas
Credere tu nummos? Marco ſub iudice palles?
Marcus dixit: ita eſt: aſſigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas? hanc nobis pilea donant?
An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere uitam
Cui licet ut uoluit? licet ut uolo uiuere: non ſum
Liberior Bruto? Mendoſe colligis, inquit

Stoicus, hic aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio, licet, ut uolo, uiuere, tolle.
Vindicta poſtquam meus à prætore receſſi,
Cur mihi non liceat iuſſit quodcunque uoluntas,
Excepto ſiquid Maſuri rubrica uetauit?
Diſce, ſed ira cadat naſo, rugoſáque ſanna,
Cum ueteres auias tibi de pulmone reuello.
Non prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidæ permittere uitæ.
Sambucam citius caloni aptaueris alto.
Stat contra ratio, & ſecretam gannit in aurem,
Ne liceat facere, id quod quis uitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat uetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compeſcere puncto
Neſcius examen, uetat hoc natura medendi.
Nauim ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus. tibi recto uiuere talo
Ars dedit, & ueri ſpeciem dinoſcere calles,
Nequa ſubærato mendoſum tinniat auro,
Quæque ſequenda forent, & quæ uitanda uiciſſim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti.
Es modicus uoti, preſſo lare, dulcis amicis,
Iam nunc aſtringas, iam nunc granaria laxes,
I'nque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem,
Hæc mea ſunt, teneo, cum uere dixeris, eſto
Libérque, ac ſapiens prætoribus, ac Ioue dextro.
Sim tu, cum fueris noſtræ paulo ante farinæ,
Pelliculam ueterem retines, & fronte politus

Aſtutam uapido ſeruas ſub pectore uulpem,
Quæ dederam ſupra, repeto, finémque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio, digitum exere, peccas,
Et quid tam paruum eſt? ſed nullo thure litabis,
Hæreat in ſtultis breuis ut ſemuncia recti.
Hæc miſcere nefas, nec, cum ſis cætera foſſor
Tres tantum ad numeros ſatyri moueare Bathylli.
Liber ego, unde datum hoc ſumis tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem uindicta relaxat?
I puer, & ſtrigiles Criſpini *ad balnea defer,*
Si increpui, ceſſas nugator, ſeruitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinſecus intrat
Quod neruos agitet? ſed ſi intus, & in iecore ægro
Naſcuntur domini, qui tu impunitior exis,
Atq; hic, quẽ ad ſtrigiles ſcutica, & met⁹ egit herilis?
Mane piger ſtertis: Surge, *inquit* Auaritia, *eia*
Surge: *negas: inſtat,* Surge *inquit:* Non queo: Surge:
Et quid agam? Rogitas? En, *ſaperdam aduehe* Ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Côa,
Tolle recens primus piper è ſitiente camelo.
Verte aliquid, iura, ſed Iuppiter *audiet eheu.*
Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi uiuere cum Ioue *tendis.*
Iam pueris pellem ſuccinctus, & œnophorum aptas
Ocyus ad nauem, nihil obſtat, quin trabe uaſta
AEgæum rapias, niſi ſolers luxuria ante
Seductum moneat, quò deinde inſane ruis? quó?
Quid tibi uis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? tibi torta canabe fulto
Cœna ſit in tranſtro? Veientanúmque *rubellum*
Exhalet uapida læſum pice ſeſſilis obba?

Quid petis, ut nummi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, peragant auidos ſudore deunces?
Indulge genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt
Quod uiuis, cinis, & manes, & fabula fies.
Viue memor leti, fugit hora, hoc quod loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis hamo.
Huccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet,
Ancipiti obſequio dominos alternus oberres,
Nec tu cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parêre imperio, rupi iam uincula, dicas.
Nam luctata canis nodum arripit, aſt tamen illi
Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenæ,
Daue cito hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor, crudum Chæreſtratus unguem
Abrodens ait hæc, an ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer ſapias dijs depellentibus, agnam
Percute, ſed cenſen' plorabit Daue relicta?
Nugaris? ſolea puer obiurgabere rubra,
Ne trepidare uelis, atque arctos rodere caſſes.
Nunc ferus, & uiolens, at ſi uocet, haud mora, dicas,
Quidnã igitur faciam? ne nunc, cũ accerſor, & ultro
Supplicet, accedam: ſi totus, & integer illinc
Exieris, nunc nunc, hic hic, quem quærimus, hic eſt.
Non in feſtuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? uigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes: quid pulchrius? at cum

Herodis uenêre dies, unctáque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam uomuere lucernæ
Portantes uiolas, rubrúmque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia uino,
Labra moues tacitus, recutitáque ſabbatha palles.
Tunc nigri lemures, ouóque pericula rupto,
Tunc grandes galli, & cum ſiſtro luſca ſacerdos
Incuſſere deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum ter mane caput guſtaueris alli.
Dixeris hæc inter uaricoſos centuriones,
Continuo craſſum ridet Vulpenius ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

SATYRA VI.

Dmouit iam bruma foco te Baſſe Sabino?
A *Iámne lyra, & tetrico uiuunt tibi pectine chordæ?*
Mire opifex numeris ueterum primordia uocum,
Atque marem ſtrepitum fidis intendiſſe Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honeſto
Egregios luſiſſe ſenes. mihi nunc ligus ora
Intepet, hybernátque meum mare, quà latus ingens
Dant ſcopuli, & multa littus ſe ualle receptat.
Lunai portum eſt operæ cognoſcere ciues,
Cor iubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides quintus pauone ex Pythagoræo.
Hic ego ſecurus uulgi, & quid præparet Auſter
Infelix pecori, ſecurus & angulus ille
Vicini noſtro quia pinguior, & ſi adeo omnes
Diteſcant orti peioribus, uſque recuſem
Curuus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine uncto,
Et ſignum in uapida naſo tetigiſſe lagœna.

Diſcrepet his alius:geminos horoſcope uaro
Producis genio,ſolis natalibus eſt qui
Tingat olus ſiccum muria uafer in calice empta,
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper, hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. utar ego,utar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam.
Meſſe tenus propria uiue,& granaria,fas eſt,
Emole:quid metuis?occa,& ſeges altera in herba eſt.
Aſt uocat officium trabe rupta,Brutia ſaxa
Prendit amicus inops,rémque omnem,ſurdáq; uota
Condidit Ionio,iacet ipſe in littore,& una
Ingentes de puppe dei,iámque obuia mergis
Coſta ratis laceræ.nunc & de cæſpite uiuo
Frange aliquid,largire inopi,ne pictus oberret
Cærulea in tabula:ſed cœnam funeris hæres
Negliget iratus,quòd rem curtaueris,urnæ
Oſſa inodora dabit,ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſiæ neſcire paratus.
Túne bona incolumis minuas?ſed Beſtius urget
Doctores Graios,ita fit,poſtquam ſapere urbi
Cũ pipere,& palmis uenit noſtrũ hoc maris expers,
Fœniſecæ craſſo uitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas?at tu meus hæres
Quiſquis eris,paulum à turba ſeductior audi,
O bone num ignoras?miſſa eſt à Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis,& aris
Frigidus excutitur cinis,ac iam poſtibus arma
Iam chlamydas regum,iam lutea gauſapa captis,
Eſſedáque,ingentéſque locat Cæſonia Rhenos.
Dijs igitur,genióque ducis centum paria,ob res

Egregie geſtas, induco: quis uetat? aude,
Væ, niſi conniues: oleum, artocreáſque popello
Largior, an prohibes? dic clare: Non audeo, inquis.
Exoſſatus ager iuxta eſt age. ſi mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, ſterilis matertera uixit.
Déque auia nihilum ſupereſt, accedo Bouillas
Cliuúmque ad Virbi, præſto eſt mihi Manius hæres
Progenies Terræ: quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud prōpte dicam, tamen adde etiā unū,
Vnum etiam, Terræ eſt iam filius, & mihi ritu
Manius hic generis propè maior auunculus exit,
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?
Sum tibi Mercurius, uenio deus huc ego, ut ille
Pingitur, an renuis? uín' tu gaudere relictis?
Deeſt aliquid ſummæ: minui mihi, ſed tibi totum eſt,
Quicqd id eſt, ubi ſit fuge quærere, quod mihi quōdā
Legarat Stadius, neu dicta repone paterna,
Fœnoris accedat merces, hinc exime ſumptus,
Quid reliquū eſt? reliquū? nunc nūc impēſius unge,
Vnge puer caules: mihi feſta luce coquatur
Vrtica, & fiſſa fumoſum ſinciput aure,
Vt tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis
Cum moroſa uago ſingultiet inguine uena,
Patriciæ immeiat uuluæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua? aſt illi tremat omento popa uenter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute ſolers
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter
Cappadocas rigida pingues pauiſſe cataſta.
Rem duplica, feci, iam triplex, iam mihi quartò,
Iam decies redit in rugam, depinge ubi ſiſtam
Inuentus Chryſippe tui finitor acerui,

VARIAE EX VETVSTO IVVENALIS *& Perſij codice lectiones.*

3	14	*furtinæ*
	24	Aruncæ
5	17	*eſſe aliquid*
7	16	Spes hominis, Spes hominum,
	21	*ferat*
8	8	*deducis arena*
	20	*Hæc animãte tuba*
10	18	*melius, leuius torquetis.*
11	31	Aruncij ſpolium
14	7	Mittentur braccæ
16	15	*ſumit trechedipna*
21	5	Arcturi cecidit
24	25	Criſpinꝰ adeſt mihi
25	21	*glutiſſe putamus*
26	22	*lacus ſuberant*
27	27	*gladijs tã feſtinata*
28	20	*In læuam cõuerſus,*
30	7	Mercedem ſolitam
	18	*ſuccida nollet*
32	6	*Vis tu*
	8	*hoc fuerit*
35	22	Turbabat nitidos
39	25	Cæſonia
41	29	*& muſtacea perdas*
42	19	*Sic uolo, ſic iubeo*
45	10	*collactea Mauræ.*
49	6	*ſextarius alter*
	28	*curuum ſermone*
50	21	*facies dicatur,*
51	3	Præfectura domus
52	5	*xerampelinas ueſtes*
	14	*ſpargat in ædem*
	17	*nocte loquantur.*
	23	*pœna caduco*
53	9	*credent à fonte*
59	12	*Marmoreis, at Sarrano*
60	21	Aphrorum *epimenia bulbi, epimendia bulbi,*
61	17	Noſſe *uolunt*
64	29	Famoſos *equitum*
65	30	Blande, *tumes*
68	22	*folium recitaſſe*
71	18	*nec culleus*
75	3	*ſane tenerum*
82	14	Irati *debent:*
91	28	*Cum uertere ſolum*
92	7	*uita, uel moribus*
	9	*ſed in aure*
95	30	Lacedæmonium *pityſmate lubricat alij pityliſmate*
100	2	*matutinis operitur*
105	1	*moues, emittere*
109	5	*fronte pudorem?*
113	21	Alterius *conchem*
114	6	Iumenta *ad*
115	20	*puer, uigil, ac*
118	24	*diſtinguitur una*
120	19	*neſci liber:*
	26	Cyaneas,
121	11	*furor uulgi,*
122	5	Et *ſana*
	28	Hic *gaudere libet,*
125	14	*agit rapida*

PERSII.

130	24	*& ianthina*
132	29	Felix *non lenior cippus nunc imprimis*

131	16	*uerum mihi dicito.*
	31	*ponere lucos*
132	30	*Et ſectum uitulo*
134	14	*Tyberino in gurgite*
135	11	*Hæc ego nutrici*
	27	*lætetur*
	31	*ſunto, ſitque*
136	3	*curiæ in terras*
	28	*Finditur, Arcadiæ pecuaria rudere credas.*
	31	*Tum queritur*
137	2	*Dilutas queritur*
	4	*teneróque palũbo,*
	10	*uiridi percuſſa fidelia*
	19	*uiuere Nattæ?*
138	3	*Diſcere ab inſano*
	24	*Quid ſumus, &*
139	12	*Hos populos*
	15	*Faucibus exuperat*
	28	*laxis hinc pulmentaria*
140	27	*libræ uerũ diſcernis*
142	6	*habita, ut*
143	12	*Diducit trepidas*
144	30	*licet ut libuit?*
145	5	*rubrica notauit?*
147	2	*ſudare deunces?*
	11	*attamen illi*
149	9	*quid metuas? occa, en ſeges*

EXCVDEBAT ROB. STEPHANVS TYPOGRAPHVS REGIVS LVTETIAE, ANN. M. D. XLV. III. NON. IAN.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Google

LABOR. RESTAURO
A. Lombardi
1972